

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Aino Leveälahti

**Sidosryhmälausuntojen legitimaatiostrategiat
kestävyysraportointidirektiivin kansallisessa
voimaansaattamisessa**

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Organisaatioiden viestinnän pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Aino Leveälahti		
Tutkielman nimi:	Sidosryhmälausuntojen legitimaatiostrategiat kestävyysraportointi-direktiivin kansallisessa voimaansaattamisessa		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma		
Työn ohjaaja:	Ella Lillqvist		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	68

TIIVISTELMÄ:

Yritykset panostavat vastuullisuusviestintäänsä paljon, ja sitä myös vaaditaan. Kestävyysraportointi on yksi yritysten merkittävimmistä tavoista viestiä vastuullisuudestaan eri sidosryhmille, jotka odottavat luotettavaa ja läpinäkyvää viestintää vastuullisuustoimista. Kestävyysraportointidirektiivi myötä suurien ja pk-yritysten tulee raportoida toimintansa ja koko tuotantoketjunsä vaikutuksia ihmisiin ja luontoon, tavoitteena edistää kestävämpää taloutta, lisätä yritysten vastuuvollisuutta ja varmistaa laadukas tiedonsaanti sijoittajille. Direktiivi on yksi merkittävistä osista komission 2019–2024 vihreän kehityksen ohjelmaa.

Osana direktiivin kansallista voimaansaattamista lainsäätäjät kuulivat erisidosryhmien edustajia lausuntopyyntöä muodossa. Sidosryhmien kuuleminen osa suomalaista lainsäädäntömenettelyä. Kuulemisen tarkoitus on palvella kansalaisten oikeuksia osallistua päätöksentekoon sekä samalla auttaa lain valmistelijoita saamaan kattava käsitys lakialoitteen aiheesta.

Tämän työn tavoitteena on tarkastella, miten sidosryhmät hyödyntävät legitimaatiostrategioita omissa lausunnoissaan hallituksen esityksen luonnokseen kestävyysraportointidirektiivin kansallisessa voimaansaattamisessa. Aineistona on yhteensä 38 sidosryhmälausuntoa, jotka on julkaistu 3.5.-8.5.2023. Aineiston analyysissä sovelletaan Vaaran ja muiden (2006) sekä Van Leeuwen (2007) legitimaatiostrategioita. Vaaran ja muiden viitekehityksessä on viisi eri legitimaatiostrategiaa, jotka ovat suomennettuna auktorisointi (authorization), moraalinen arviointi (moral evaluation), rationalisointi (rationalization) ja narratiivisuus (mythopoesis).

Analyysissä tunnistetaan viisi legitimaatiostrategiaa, joita sidosryhmät hyödyntävät monipuolisesti lausunnoissaan. Erityisesti esiintyy rationalisointia, kun lausunnoissa korostuu käytännöllisyys ja taloudelliset huolet. Rationalisoinnin strategian yhteydessä esiintyy usein myös moraalista arviointia, jossa vedottaan yhteisiin arvoihin kuten oikeudenmukaisuuteen ja vastuullisuuteen. Normalisaatiota käytetään osoittamalla tiettyjen käytäntöjen olevan jo vakiintuneita. Narratiivisuutta ei aineistossa esiinny legitimaatiostrategiana. Lausuntojen yksityiskohtaisuus ja pituus vaihtelevat, mikä korostaa syvällisen substanssiosaamisen merkitystä lainvalmistelussa.

Legitimaatiostrategioiden tarkastelu auttaa ymmärtämään, miten organisaatiot pyrkivät rakentamaan ja säilyttämään luottamusta yhteiskunnassa. Tämä prosessi korostaa sidosryhmien pyrkimystä oikeuttaa toimintansa ja vakiinnuttaa asemansa merkittävänä sidosryhminä. Tutkimuksen tulokset tarjoavat arvokasta tietoa siitä, miten sidosryhmät oikeuttavat toimintaansa ja osallistumistaan lainsäädäntöprosessiin.

AVAINSANAT: Kestävyysraportointi, legitimaatio, sidosryhmät, vastuullisuus, lainsäädäntö

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tavoite	6
1.2	Aineisto	8
1.3	Menetelmä	9
2	Lainvalmistelu vuorovaikutuksena	11
2.1	Direktiivistä kansalliseen lainsäädäntöön	11
2.1.1	Euroopan Unioni lainsäätäjänä	11
2.1.2	Suomalainen lainvalmisteluprosessi	12
3	Vastuullinen yritystoiminta	16
3.1	Vastuullisuuden monta määritelmää	16
3.2	Yritysvastuun osa-alueet	20
3.2.1	Ympäristövastuu	21
3.2.2	Sosiaalinen vastuu	22
3.2.3	Taloudellinen vastuu ja hyvä hallinto	23
3.3	Vastuullisuus EU:ssa	24
3.4	Vastuullisuusviestintä	27
3.4.1	Vastuullisuusviestintä	27
3.4.2	Vastuullisuusraportointi	28
4	Legitimaatio	31
5	Legitimiteetin rakentuminen sidosryhmien lausunnoissa	34
5.1	Lainsäädännön legitimointi	34
5.1.1	Ketkä raportoivat?	34
5.1.2	Raportoinnin luotettavuus	39
5.1.3	Digitaalisuus	44
5.1.4	Rikosoikeudelliset seuraamukset	46
5.2	Lausujan oma asema	48
5.2.1	Asiantuntijuus	49
5.2.2	Vastuullinen toimijuus	50

5.3 Yhteenveto	52
6 Päätäntö	54
Lähteet	57
Liitteet	66
Liite 1. Taulukko lausuvista tahoista	66
Liite 2. Lausuvat tahot jaoteltuna tyypeittäin	67

1 Johdanto

Vastuullisuus on teemana ajankohtainen ja varsin nopeasti muuttuva. Sitran selvityksessä vastuullisuutta kuvataan vahvana trendinä ja menestymisen ehtona (Hellström & Parkkonen, 2022, s. 13). Tulevaisuudessa vastuullisuusajattelua tarvitaan entistä enemmän, kun vastassa on entistä monimutkaisempia kestävyysaasteita. Vastuullisuudesta on tullut yrityksille entistä tärkeämpää sidosryhmien sekä lainsäädännön vaatimuksien kiristymisen myötä. Suomalaiset yritykset tunnistavat vastuullisuuden strategisen tärkeyden ja ne hyötyvät vastuullisuustyöstä (FIBS, 2021, s. 4–5). Vastuullisuus oli myös yksi viestinnän alan trendeistä vuonna 2022 (Viesti ry, 2022).

Vuonna 2025 tulee 30 Suomen liittymisestä Euroopan unioniin. Suomesta tuli yksi Euroopan unionin jäsenvaltioista vuonna 1995 yhdessä Ruotsin ja Itävallan kanssa (Satuli, 2023, s. 22). Vuonna 2023 tehdyssä Eurobarometrissa (EB044EP) suomalaisista 80 % uskoi Suomen hyötyn EU:n jäsenyydestä. Satulin (2023, s. 36) mukaan toimialasta riippuen Suomen lainsäädännöstä jopa 80% on peräisin EU:sta.

Vuoden 2023 alussa astui voimaan Euroopan Unionin kestävyysraportointidirektiivi (2022/2464), joka asettaa vaatimuksia yritysten vastuullisuusraportointiin. Direktiivin myötä niin suurien kuin pk-yritysten tulee raportoida mm. heidän toimintansa vaikutuksista ihmisiin ja luontoon sekä myös niiden toiminnan vaikutuksista koko tuotantoketjun mitalta. Kestävyysraportointidirektiivin tarkoitus on edistää siirtymää kestävämpään talousjärjestelmään, lisätä yritysten vastuuvollisuutta omasta toiminnastaan sekä varmistaa laadukkaan tiedonsaanti sijoittajille (Euroopan komissio, 2021).

Kestävyysraportointidirektiivin voimaan astumisen jälkeen jäsenmailla oli kaksi vuotta aikaa omaksua direktiivi kansalliseen lainsäädäntöön. Osana direktiivin saattamista kansalliseen lainsäädäntöön eri lain vaikutusten kannalta merkittävät sidosryhmät antoivat lausuntonsa hallituksen esityksen luonnoksesta. Yli 70% järjestöistä pitää lausuntojen antamista tärkeänä tai erittäin tärkeänä keinona vaikuttaa päätöksentekoon (Vesa & Kantola, 2016).

Suomalaisessa päätöksenteossa avoimuus ja läpinäkyvyys ovat keskeisiä teemoja (Hirvola ja muut, 2021, s. 23–24; Vesa, 2016, s. 33–34). Avoimuuden ja läpinäkyvyyden trendi on ollut nousussa Pohjoismaissa viime vuosikymmenien aikana (Marklund, 2015, s. 237). Hirvola ja muut korostavat läpinäkyvyyden edistävän kansalaisten mahdollisuuksia valvoa omia oikeuksiaan seuraamalla päätöksentekoa. Avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen päätöksenteossa liittyy läheisesti avoimuusrekisterilaki (430/2023), jonka myötä luotiin avoimuusrekisteri, johon tulee ilmoittaa eduskuntaan ja ministeriöihin suuntautuvasta tavoitteellisesta ja pitkäjänteisestä vaikuttamisesta.

1.1 Tavoite

Tämän työn tavoitteena on tarkastella, miten sidosryhmät hyödyntävät legitimaatiostrategioita omissa lausunnoissaan hallituksen esitykseen kestävyysraportointidirektiivin kansallisessa voimaansaattamisessa.

Tavoitetta tarkentavat tutkimuskysymykset:

1. Miten lausunnoissa oikeutetaan lausuvan tahon näkökulmaa?
2. Miten lainsäädäntöä oikeutetaan tai haastetaan lausunnoissa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastellaan lausunnon antaneiden toiminnan oikeuttamista. Tässä hyödynnän Vaaran ja muiden (2006) sekä Van Leeuwen (2007) legitimaatiostrategioita. Toisen tutkimuskysymyksen avulla saadaan selville, miten lainsäädäntöä haastetaan tai oikeutetaan aineistossa. Esille tulevat strategiat kertovat, miten vastuullisuus nähdään sääntelyn kontekstissa.

Lainvalmistelussa sidosryhmien kuuleminen on osa avointa ja laadukasta säädösvalmistelua (Valtioneuvosto, 2016). Kuulemisessa kerätään lausuntoja keskeisiltä sidosryhmiltä,

joita voivat olla ministeriöt, viranomaiset, järjestöt, yritykset, tutkimuslaitokset tai kansalaiset. Sidosryhmällä tarkoitetaan lainsäätäjän ulkopuolisia toimijoita, jotka ovat lain vaikutuksen piirissä tai omaavat asiantuntijuutta lain vaikutuksista.

Direktiivi on yksi EU:n säädöstyypeistä, joka sitoo kaikkia jäsenmaita (Euroopan komissio, n.d.). Direktiivien toimeenpanoa ja toteutumista valvoo Euroopan komissio. Maiden tulee toimeenpanna direktiivi kansallisesti siten, että direktiivissä määritellyt tavoitteet toteutuvat. Kansallisesti tulee kuitenkin päättää, miten direktiivi toimeenpannaan kansallisessa lainsäädännössä. Maat voivat halutessaan esimerkiksi kiristää muokattavia lakeja direktiivin sen salliessa. Kestävyyssraportointidirektiivin kannalta tämä kiristäminen on mahdollista (ks. Davies ja muut, 2023, s. 6–7).

Kestävyyssraportointidirektiivi on merkittävä direktiivi niin yritysten vastuullisuuden kuin viestinnän kannalta. Vastuullisuuden sääntely heijastaa suurempaa yhteiskunnallista muutosta kohti kestävää yhteiskuntaa. Sidosryhmälausuntojen tarkasteleminen tämän direktiivin kansallisessa toimeenpanossa auttaa ymmärtämään, miten eri toimijat pyrkivät vaikuttamaan vastuullisuussääntelyn muotoutumiseen. Sidosryhmien mahdollisuudet vaikuttaa osana lainsäätämisen prosessia on yhteiskunnallisesti ajankohtainen aihe (ks. esim. Keinänen, 2023).

Kestävyyssraportointidirektiivistä on tehty jo tutkimusta. Esimerkiksi Birkmann ja muut (2024) ovat tutkineet kestävyyssraportointidirektiivin vaikutuksia suuriin saksalaisiin yrityksiin keskittyen myös direktiivin vaikutuksiin viestintään. Lisäksi (Thorens ja muut, 2025) tarkastelivat legitimaatiostrategioita, joita CSDDD:n eli yritysvastuudirektiivin kannattajat käyttivät puolustaessaan lainsäädäntöä. Birkmanin ja muiden (2024) mukaan suurimmaksi osaksi direktiivin vaikutuksen piirin tulevaisuudessa yrityksissä viestintäosastot olivat paljolti vastuussa sekä raportin koostamisesta että raportin teemoista viestimisestä myös muissa kanavissa. Tämän myötä he ajattelevat, että viestinnän asiantuntijoilta vaa-

ditaan ymmärrystä vastuullisuuden ja kestävyysraportointiin liittyen. Direktiivillä voidaan siis uskoa olevan merkittäviä vaikutuksia viestinnän alaan ja vastuullisuusviestintään.

1.2 Aineisto

Tutkimusaineistona on sidosryhmälausunnot luonnokseen hallituksen esityksestä (HE 20/2023). Hallituksen esityksen luonnos koski kestävyysraportointidirektiivin (2022/2464) kansallista voimaansaattamista. Sidosryhmälausuntoja luonnokseen hallituksen esityksestä annettiin yhteensä 38. Lausunnot on noudettu osoitteesta lausuntopalvelu.fi, joka on oikeusministeriön ylläpitämä verkkopalvelu. Palvelussa voidaan sähköisesti pyytää ja antaa lausuntoja. Lausunnot löytyvät lausuntopyynnön yhteydestä, jonka diaarinumero on VN/30930/2022. Liitteessä 1 on nähtävissä tähän lausunnon antaneet tahot sekä lausuntojen päiväys ja sivumäärä pdf-muodossa sekä aineistoihin viitatessa käytetyt lyhenteet. Suoria linkkejä yksittäisiin lausuntoihin ei ole noudettavissa. Viittaa tässä työssä hallituksen esitykseen tai sen luonnokseen

Lausuntopalvelusta aineisto on saatavissa tekstimuodossa sekä ladattavissa Word, Excel ja pdf -tiedostona. Latasin aineistoon valitut sidosryhmälausunnot yhtenä pdf-tiedostona, joka on 201-sivuinen. Hallituksen esityksen luonnokseen tulleista 38 lausunnotta 18 oli tullut jakelupyynnön myötä ja nämä on kursivoitu taulukossa liitteessä 1. Loput lausunnoista olivat tulleet pyytämättä. Jakelupyynnön saaneet tahot ovat nähtävissä lausuntopyynnöstä. Kaikki jakelupyynnön saaneet eivät ole lausuneet hallituksen esityksestä, vaan aikaisemmin toimitetuista säännösluonnoksista.

Vesa ja Kantola (2016, s. 12) jakavat erityyppiset järjestöt seitsemään eri järjestötyyppiin, joita ovat ammattiliitot, elinkeinoelämän järjestöt, institutionaaliset järjestöt, ammatilliset yhdistykset, identiteettijärjestöt, vapaa-ajan järjestöt sekä yleiset kansalaisjärjestöt. Koska hallituksen esityksestä on lausunut muitakin organisaatioita kuin järjestöjä, olen

jakanut myös muut organisaatiot toimintansa ja näkökulmansa mukaan taulukkoon liitteessä 2.

Liitteen 2 taulukko on järjestetty lausuvien tahojen määrän mukaan niin, että eniten lausuvia tahoja oleva organisaatiotyyppi on ensimmäisenä. Lausuvien tahojen joukossa ei ole Vesan ja Kantolan jaon näkökulmasta lainkaan ammattiliittoja, identiteettijärjestöjä tai vapaa-ajan järjestöjä. Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry on luokiteltu tässä elinkeinoelämän järjestöksi, koska he edustavat jäsenyhtiöitä (KOVA ry, n.d.). XBRL Suomi on jaoteltu ammatillisiin yhdistyksiin, koska kyseessä on konsortio eli yritysten ja julkishallinnon luoma foorumi, jonka tavoite on edistää XBRL raportointikieltä mm. tilinpäätöksien ja veroilmoitusten raportoinnissa (XBRL Suomi, .).

1.3 Menetelmä

Pietikäisen ja Mäntysen (2019, s. 14–15) mukaan diskurssintutkimuksessa olennaista on kielen näkeminen sosiaalisena toimintana. Tämän myötä kielenkäytöllä on myös merkitystä, sillä sen avulla tuotetaan merkityksiä – ja näin merkityksellistetään maailmaa. Diskurssintutkimuksen taustalla vaikuttaa laajemmin sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan todellisuus rakentuu kielellisten prosessien myötä (Suoninen, 2016, s. 204).

Diskurssintutkimuksessa ajalla ja paikalla on merkitystä, sillä tekstit liitetään aina tilanteen omaan kontekstiin sekä myös laajempaan yhteiskunnalliseen (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 18). Tarkastelevia tekstejä kutsutaankin selonteoiksi, sillä tarkastelussa on nimenomaan se, mitä merkityksiä luodaan eikä niinkään millainen todellisuus on (Suoninen, 2016, s. 188)

Mukailen tässä tutkimuksessa Vaaran ja muiden (2006, s. 796–797) käyttämää analyysitapaa, joka on kolmivaiheinen. Ensimmäisessä eli temaattisessa vaiheessa aineistosta tunnistetaan keskeiset teemat, toisessa eli interdiskursiivisessa vaiheessa teemoista tunnistetaan eri diskurssityyppejä ja lopuksi tekstuaalisen analyysin avulla

tarkastellaan tarkemmin, miten toimintaa oikeutetaan. Luvussa 5 analyysi on jaoteltu lausunnoissa ilmenevien teemojen mukaan.

2 Lainvalmistelu vuorovaikutuksena

Tässä työssä tarkastellaan sidosryhmien lausuntoja, joilla vaikutetaan Euroopan unionin direktiivin voimaansaattamisessa Suomen lainsäädäntöön. Tässä luvussa taustoitetaan lainvalmistelua Suomessa, sidosryhmien roolia lainsäädännössä sekä Euroopan unionin roolia kansallisessa lainsäädännössä.

2.1 Direktiivistä kansalliseen lainsäädäntöön

Euroopan unionissa on monta eri instituutiota, joilla on kaikilla oma roolinsa päätöksenteossa. Seuraavissa alaluvuissa syvennytään Euroopan Unioniin lainsäätäjänä ja matkaa direktiivistä kansalliseen lainsäädäntöön. Näin taustoitetaan direktiiviä ja sidosryhmien roolia suomalaisessa lainsäädäntöprosessissa.

2.1.1 Euroopan Unioni lainsäätäjänä

Euroopan unioni on 27 jäsenvaltion muodostama unioni. EU:n jäsenmaat, itsenäiset ja riippumattomat valtiot, ovat yhdistäneet osan vallastaan EU:n tasolle. Perusopimukset määrittelevät Euroopan unionin toimivallan suhteessa jäsenvaltioihin (Euroopan komissio, 2013, s. 3). Perusopimuksissa on myös määritelty Euroopan unionin päämäärät ja arvot. EU:n arvot ovat ihmisarvo, vapaus, demokratia, tasa-arvo, oikeusvaltioperiaate sekä ihmisoikeudet (Euroopan komissio, 2013, s. 11).

Perussopimusten mukaisesti Euroopan unionilla on neljä eri säädöstyyppeä, jotka ovat asetus, direktiivi, päätös ja suositus sekä lausunto (Euroopan komissio, 2013, s. 5). Asetus on säädös, joka on sellaisenaan sitova kaikissa jäsenvaltioissa eikä sitä tarvitse voimaansaattaa kansalliseen lainsäädäntöön. Jos kansallisessa lainsäädännössä on asetuksen kanssa ristiriidassa olevia kohtia, tulee niitä muuttaa. Direktiivi on säädös, joka velvoittaa

jäsenvaltioita saavuttamaan direktiivissä määritelty tavoite. Usein tämä tarkoittaa kansalliseen lainsäädäntöön voimaan saattamista, mutta jäsenmaat voivat itse päättää, miten tavoite saavutetaan. Päätös on kaikilta osin sitova säädös, joka voidaan osoittaa jäsenvaltioille, tietyille ihmisryhmille tai yksittäisille toimijoille. Suositukset ja lausunnot eivät nimiensä mukaisesti ole sitovia säädöksiä.

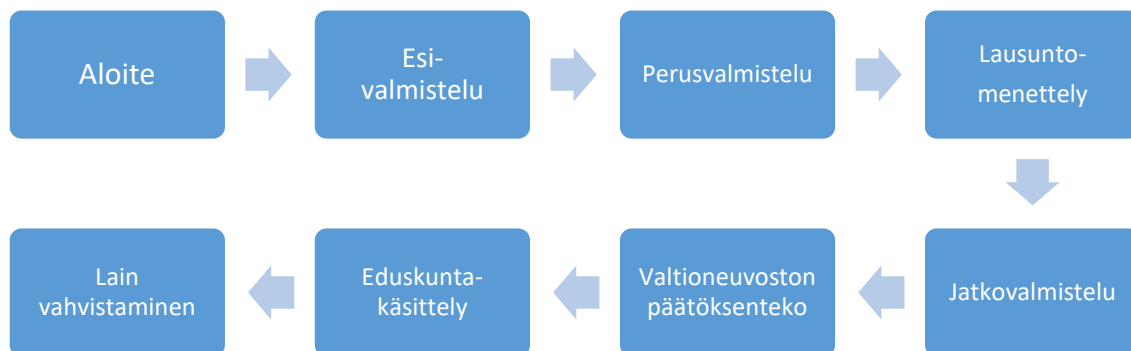
Lakiesitysoikeus on Euroopan komissiolla, joka laatii lakiesityksen ja toimittaa sen Euroopan parlamentille, Euroopan unionin neuvostolle sekä jäsenmaiden parlamenteille (Euroopan komissio, 2013, s. 6–7). Edellä mainittujen toimielinten lisäksi Euroopan unionin päätöksen tekoon vaikuttaa myös Eurooppa -neuvosto, joka koostuu jäsenvaltioiden päämiehistä. Eurooppa-neuvoston tehtävä on määrittellä EU:n yleinen poliittinen suunta. Suomea Eurooppa-neuvostossa edustaa pääministeri (Eurooppa-neuvosto, n.d.).

Kun komissio on toimittanut lakiesityksen Euroopan parlamentille, Euroopan unionin neuvostolle sekä jäsenmaille, laativat parlamentti ja neuvosto omat kantansa (Satuli, 2023, s. 45). Ensin parlamentti laatii kantansa, jonka neuvosto voi hyväksyä, jolloin laki astuu voimaan. Jos neuvosto ei hyväksy ehdotusta, esitys palaa parlamenttiin toiseen käsittelyyn. Jos neuvosto ei hyväksy parlamentin toista kantaa, koolle kutsutaan sovittelukomitea. Sovittelukomiteassa on sekä neuvoston että parlamentin edustajia. Sovittelukomitean hyväksyessä lain se siirtyy kolmanteen käsittelyyn neuvostoon ja parlamenttiin. Jos komitea ei hyväksy lakia, se raukeaa.

2.1.2 Suomalainen lainvalmisteluprosessi

Suomalaisessa lainvalmisteluprosessissa eduskunta hyväksyy lait, jotka valmistellaan lain toimialan mukaisessa ministeriössä (Oikeusministeriö, .). Ministeriössä hankkeita voidaan valmistella toimikunnissa tai komiteoissa, joissa eri hallinnon alat, puolueet ja eturyhmät ovat osana. Eduskunnan hyväksyntä on viimeinen vaihe ennen kuin laki vahvistetaan presidentin toimesta. Kuviossa 1 on hahmoteltuna suomalainen lainvalmistelu-

prosessi aloitteesta lain vahvistamiseen asti. Hirvola ja muut (2021, s. 33) kuitenkin huomauttavat, että kuvion 1 kaltaiset lineaariset hahmotelmat lainsäätöprosessista eivät kuvaa totuudenmukaisesti päätöksentekoprosessiin kohdistuvaa dynaamista vaikuttamista.

Kuvio 1. Lainvalmisteluprosessi mukailen Oikeusministeriötä (n.d.)

Kuvion 1 mukaisesti ennen eduskuntakäsittelyä on useampi vaihe (Oikeusministeriö,). Ensimmäisenä aloitteen jälkeen tulee esivalmistelu, jossa arvioidaan säädöshankkeen tarpeellisuus ja suunnitellaan sen tavoitteet ja toteutus. Tämän vaiheen myötä päädytään joko käynnistämään lakihanke tai siitä luovutaan. Perusvalmistelun aikana luodaan säädösehdotus ja perustelut, minkä jälkeen luonnokseen kerätään sidosryhmiltä kommentteja lausuntomenettelyn aikana. Tämän jälkeen siirrytään jatkovalmisteluun, jossa otetaan saatu palaute huomioon siinä, missä nähdään tarpeelliseksi. Hallituksen esityksen antamisesta eduskunnalle päättää valtioneuvoston yleisistunto. Eduskunta käsittelee hallituksen esitystä valiokunnissa, joissa kuullaan ministeriön virkamiehiä ja muita asiantuntijoita. Lopulta eduskunta päättää joko hyväksyä tai hylätä hallituksen esityksen.

Lausuntomenettely on yksi virallisen vaikuttamisen väylistä (Hirvola 2021, s. 73). Epävirallista vaikuttamista on taas kaikki virallisen lainsäätöprosessin ulkopuolinen vaikuttaminen. Vesan ja Kantolan (2016, s. 37) mukaan epävirallista kuulemistapahtuu puheli-

mitse, sähköpostien välityksellä tai suorien tapaamisten myötä. Yhteydenotto on molemmipuolista ja usein aktiivista. Epävirallinen kuuleminen tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutteisuuudelle, jota lausunnot eivät mahdollista. Vesa ja Kantola (2016, s. 36) tuovat esille, että usean virkamiehen mukaan melko monessa lakihankkeessa sidosryhmiltä pyydetään kommentteja jo ennen lausuntomenettelyä.

Kansalaisia on viime vuosikymmenien aikana osallistettu aiempaa enemmän päätöksen teossa (Viljanen & Nieminen, 2023, s. 64). Osallistamisen myötä päätöksenteko pohjautuu kattavampaan ymmärrykseen aiheesta ja vahvistaa kansalaisten oikeuksien toteutumista. Erilaisten sidosryhmien kuulemiseen auttaa varmistamaan vähemmistöryhmien tai muuten haavoittuvassa asemassa olevien aseman, mikä vuorostaan helpottaa lainsäädännön ihmisoikeusvaikutusten arviointia (Vesa & Kantola, 2016, s. 9). Rasmussen ja Reher (2023, s. 46) nostavat esille myös vähemmistöjen puutteen vaikuttavan negatiivisesti lainsäädännön legitimitettiin.

Lausuntopyynnöt ovat yksi käytetyimmistä kuulemismenetelmistä. Muita paljon käytettyjä menetelmiä ovat muun muassa erilaiset työryhmät, jotka koostuvat eri sidosryhmistä sekä suorat keskustelut sidosryhmien kanssa (Vesa & Kantola, 2016, s. 34–35). Vesan ja Kantolan mukaan kuulemismenetelmien käyttö on muuttunut monipuolisemmaksi. Aikaisemmin luotiin pidempiaikaisia komiteoita, joista on siirrytty resurssitehokkaampiin ja joustavampiin kuulemismenetelmiin.

Virkamiehet korostavat lausuntopyyntöjen merkitystä säädösvalmistelussa keinona varmistaa, että sidosryhmät tulkitsevat ehdotetut säädökset johdonmukaisesti valmistelijan näkemyksen kanssa (Vesa & Kantola, 2016, s. 35–36). Lisäksi kirjallisessa muodossa annettu palaute koetaan hyödylliseksi, sillä se selkeyttää viestintää ja mahdollistaa täsmällisten muutosten tekemisen lainsäädäntöluonnoksiin. Virkamiehet pitävät lausuntoja hyödyllisenä työkaluna osana lainvalmistelua. Lausunnoissa usein keskitytään pienempiin yksityiskohtiin, mutta toisinaan suurempiakin erimielisyyksiä voi tulla esille.

Uusikylän ja muiden (2023, s. 107) tekemän selvityksen mukaan sidosryhmälausuntojen heikko vaikutus lainsäädäntöön on yksi keskeinen ongelma kuulemiseen liittyen. Heidän mukaansa sidosryhmien edustajat kokevat, että heidän kuulemisensa on usein vain muodollisuus, sillä kuulemisen aikaan lainvalmistelussa on jo tehty merkittäviä päätöksiä eikä niihin pystytä enää vaikuttamaan. Poliittisella ohjauksella on myös vaikutusta kuulemiseen, sillä virkamiesten saamat toimeksiannot voivat olla niin yksityiskohtaisia ettei laajempiin kuulemisiin ole mahdollisuutta (Vesa & Kantola, 2016, s. 48).

Lausuntopyyntöjen vaikuttavuus on heikkoa osittain siksi, että säädöksen valmistelu tapahtuu yleensä epävirallisessa vuorovaikutuksessa (Vesa & Kantola, 2016, s. 41). Monesti virkamiehet ovat yhteydessä samoihin sidosryhmiin kuin aikaisemmin. Useimmiten kuullaan erilaisia kattojärjestöjä, jotka edustavat paikallisia toimijoita. Valmistelussa pyritään saamaan aikaan yhteisymmärrys lakiesityksistä, jotta esitykset etenevät eduskuntakäsittelyssä.

3 Vastuullinen yritystoiminta

Vastuulliseen yritystoimintaan liittyy liuta erilaisia käsitteitä ja termejä eikä esimerkiksi englanninkielisille termeille ole vakiintuneita käännöksiä suomen kielessä (Liappis ja muut, 2019, s. 6). Eri yritysten vastuullisuuteen liittyvistä käsitteistä on akateemisessa kontekstissa käyty paljon keskustelua (ks. esim. Baden, 2013, s. 620–621). Suomessa on käytetty yritysten yhteiskuntavastuun (Corporate Social Responsibility) sekä yritys vastuun (Corporate responsibility) käsitteitä. Näiden lisäksi on myös puhuttu eettisestä, vastuullisesta ja kestävästä liike- ja yritystoiminnasta. Käytän tässä työssä alkuperäisten lähteiden käyttämiä termejä.

3.1 Vastuullisuuden monta määritelmää

Harmaala ja Jallinoja (2012, s. 14–17) tarkastelevat yhteiskuntavastuuta julkisen vallan ja yritysten välisenä työnjakona, jonka ytimessä on hyvinvoinnin luominen niin ihmisille kuin ympäristölle. Tämän määritelmän taustalla vallitsee käsitys, jonka mukaan yritysten vastuu laajentuu pelkän taloudellisen vastuun ulkopuolelle koskemaan myös hyvinvointia. Yritysvastuun he määrittelevät olevan yritysten tekemiä vapaaehtoisia tekoja, joilla pyritään vastaamaan sidosryhmien odotuksiin.

Juutinen (2016, s. 25) puolestaan näkee yhteiskuntavastuun ja yritys vastuun termien eron olevan yrityksen tapa ilmaista kantansa yhteiskunnan asettamista vastuista yritykselle. Jotkut yritykset käyttävät myös termiä kestävä kehitys puhuessaan omista vastuullisuustoimistaan. Juutinen korostaa erityisesti termien johdonmukaisen käytön tärkeyttä, sillä se auttaa selkeyttämään yrityksen vastuullisuuspyrkimyksiä niin sisäisesti kuin ulkoisestikin. Toisin kuin Harmaala ja Jallinoja, Juutinen toteaa, että termistä riippumatta vastuullisuustoimet ovat käytännössä samoja eli termi ei erota toimia toisistaan.

Anttiroiko (2004, s. 22–23) laajentaa käsitettä yhteiskuntavastuusta käsitellen sitä vastuuna, jossa jokin taho on vastuussa omasta toiminnastaan yhteiskunnalle tai muuten yhteiskunnallisesti merkittävälle taholle. Tässä vastuulla tarkoitetaan yleisen tason vastuuta. Anttiroiko luonnehtii yhteiskuntavastuuta toiminnan laadullisena ulottuvuutena. Yhteiskuntavastuu liittyy täten suoraan ihmisten ja yhteisöjen elämän perustarpeisiin ja arvoihin.

Euroopan komissio (COM(2011)681) on myös määritellyt yhteiskuntavastuun. Komission määritelmän mukaan yritysten yhteiskuntavastuu on yritysten vastuuta heidän toimintansa vaikutuksista yhteiskuntaan. Sen osana yritysten tulisi yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa huomioida toimintansa sosiaaliset, ympäristölliset, eettiset sekä ihmisoikeuksiin ja kuluttajiin kohdistuvat vaikutukset. Komission määritelmä huomioi erityisesti yritysten yhteiskuntavastuun merkityksen pidemmällä aikavälillä. Määritelmän yhteydessä Euroopan komissio korostaa läpinäkyvyyden ja tiedon saatavuuden merkitystä kestäväen kehityksen edistämisen kannalta (COM(2011)681). Vastuullisuudesta EU:ssa lisää luvussa 3.3.

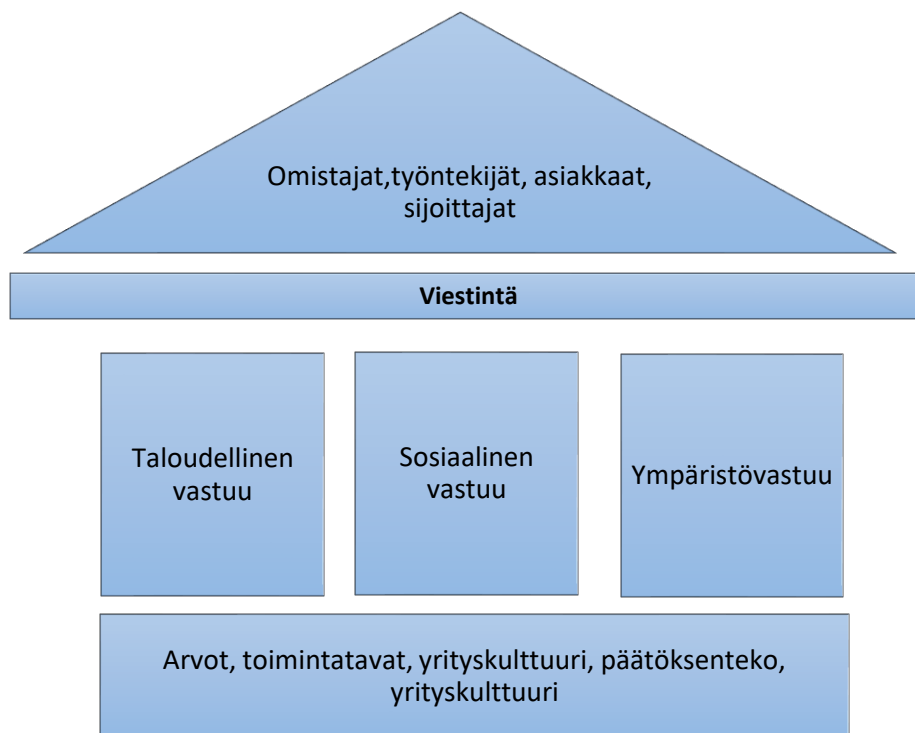
Liappis ja muut (2019, s. 7) määrittelevät yritysvastuun lakien noudattamiseksi ja niiden vaatimusten ylittämistä liiketoiminnassa yhteiskuntaa hyödyttäen ja ympäristöä ja ihmisiä suojellen. He kertovat myös määritelmän muuttuneen, kun yritysvastuun määritelmä on laajentunut pelkän lainsäädännön noudattamista liiketoiminnassa. Nykyään määritelmän keskiössä nähdään juuri lainsäädännön ulkopuolinen toiminta yhteiskunnan sekä ihmisten ja ympäristön hyväksi.

Lainsäädännön ulkopuolisen toiminnan rooli näkyy myös esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien kestäväen kehityksen periaatteissa. YK on Agenda 2030 yhteydessä luonut kestäväen kehityksen tavoitteet, joiden avulla pystytään kattamaan tulevien sukupolvien tarpeet (Yhdistyneet kansakunnat, 2015). Agendassa määritellään yhteensä 17 päämäärää ja 169 tavoitetta, jotka toimivat ohjenuorana kohti kestävämpää toimintaa. Tavoitteissa on tunnistettu yhteys köyhyyden, epätasa-arvon, kulutustottumusten sekä

ympäristön heikkenemisen kesken. Euroopan komissio oli merkittävässä asemassa Agendan sisällön laatimisessa (ks. COM(2016)739). Ohjelma vastaa täysin Euroopan näkemystä ja se on vakiintunut kansainväliseksi kestäväen kehityksen suunnitelmaksi koko maapallolla.

Juutinen (2016, s. 24) käyttää kestäväen kehitystä yläkäsitteenä yritysten ja organisaatioiden toiminnalle, mikä viittaa laajempaan yhteiskunnalliseen siirtymään, kuten Harmaala ja Jallinoja (2012, s. 16–17) mainitsevat. Heidän mukaansa kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan laajempaa yhteiskunnallista siirtymää kohti kestäväen yhteiskuntaa. Kestäväen kehityksen ulottuvuudet ovat tunnetuimmin ympäristö, sosiaalinen vastuu ja taloudellinen toiminta, mutta mukaan on voitu laskea myös kulttuurinen ulottuvuus. Eri kestäväen kehityksen ulottuvuudet ovat vaikuttaneet yritysten vastuullisuustoimintaan, erityisesti sen arviointiin ja kehittämiseen.

Liappis ja muut (2019, s. 7–8) kuvaavat yritysvastuuta talona (Kuvio 2), jonka pohjalla on yrityksen arvot, yrityskulttuuri ja toimintatavat sekä päätöksenteko. Ajatuksena on, että yrityksen arvojen tulisi ohjata toimintatapoja ja päätöksentekoa sekä yrityskulttuuria. Näiden päällä olisi yritysvastuun eri osa-alueet. Talon katto olisi viestintä, johon sisältyy myös sidosryhmätyö.

Kuvio 2 Yhteiskuntavastuu talona havainnollistettuna (Liappis ja muut, 2019, s. 8)

Yrityskulttuuri ja yrityksen arvot muodostavat pohjan yrityksen yritys vastuulle (Liappis 2019, s. 7–9). Näiden lisäksi yritys vastuun kivijalkaan kuuluu toimintatavat, niin kirjoitetut kuin kirjoittamattomat, sekä päätöksenteko. Kaikkien kivijalan kuuluvien ominaisuuksien tulee mukailla yrityksen arvoja. Yrityksen arvot ovat merkittävässä asemassa yrityksen yritys vastuussa, vertauskuvallisen talon perustana. Tämän perustan päälle rakentuu yritys vastuun osa-alueet, joista lisää luvussa 3.2. Päällimmäisenä rakenteessa on viestintä ja sidosryhmät. Viestintä on keskeinen osa yritys vastuuta, eikä ilman sitä sidosryhmäsuhteitakaan voitaisi ylläpitää (Liappis 2019, s. 9–10). Vastuullisuusviestinnästä lisää luvussa 3.4.

Sidosryhmänäkökulma on kaikille yrityksille yhteinen näkökulma yritys vastuuseen (Juutinen, 2016, s. 30). Sidosryhmiin kuuluu yrityksen toimintaan vaikuttavia tai sen vaikutusten piirissä olevia tahoja (Liappis 2019, s. 9). Yrityksestä riippuen sidosryhmiä ovat esimerkiksi omistajat, rahoittajat, asiakkaat, kuluttajat ja henkilökunta sekä muu

lähiympäristö. (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 167–168) selittävät näkokulman taustalla olevan kansalaisjärjestöjen ja journalistien kiinnostus yritysten vastuullisuustoimintaan. Merkittävä osa yritysvastuuta on eri sidosryhmien toiveiden ja odotusten saavuttamista (Juutinen, 2016, s. 28–29). Tällöin keskiössä on enemmän sidosryhmien näkemykset siitä, mikä nähdään asianmukaisena ja hyvänä.

3.2 Yritysvastuun osa-alueet

Yritysvastuuseen kuuluu eri osa-alueita, jotka ovat myös muuttuneet ajan kuluessa (ks. esim. Liappis 2019, s. 8–9). Tunnetuimman jaon yritysvastuun osa-alueisiin on tehnyt (Carroll, 1979, s. 500) jakaessaan yritysvastuun neljään eri luokkaan, jotka ovat taloudellinen (economic), laillinen (legal), eettinen (ethical) sekä valinnainen (discretionary). Taloudellisella luokalla tarkoitetaan kaiken liiketoiminnan ytimessä olevaa ajatusta yritysten velvollisuudesta tuottaa hyödykkeitä ja palveluita sekä myydä niitä kannattavasti. Laillinen luokka tarkoittaa yritysten velvollisuutta noudattaa lakia, kun eettinen luokka taas tarkoittaa yritysten velvollisuutta noudattaa yhteiskunnan odotuksia, jotka ylittävät pelkän lain velvoitteet. Valinnainen luokka taas sisältää harkinnanvaraiset vastuut, jotka eivät perustu lakiin tai yleisiin eettisiin normeihin. Valinnaiset toimet nähdään positiivisena panostuksena yhteiskuntaa, mutta niiden tekemättä jättäminen ei ole epäeettistä.

Carrollin (1979, s. 500)mukaan nämä neljä luokkaa havainnollistavat yritysten velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan. Ollakseen vastuullinen yritys tulisi näiden neljän luokan toimien välittyä yrityksen toiminnasta. Tämän luvun alaluvussa 3.2.3. taloudellinen puoli on yhdistetty hallinnolliseen, sillä kuten Liappis ja muut (2019, s. 73) toteavat, hyvä hallintotapa ja taloudellinen vastuu tulee ajatella kokonaisuutena.

Juutisen (2016, s. 183–184) mukaan taloudellinen vastuullisuus ja kannattava liiketoiminta luovat pohjan ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun pitkäaikaiselle kehittämiselle, mikä puolestaan avaa uusia mahdollisuuksia lisätä myyntiä ja parantaa liiketoiminnan kannattavuutta. Tätä yritysvastuun jäsenystapaa kutsutaan kolmoistilinpäätökseksi

tai kolmen pilarin malliksi (Triple Bottom Line Management) (ks. esim. Liappis 2019, s. 8). Mallin on kehittänyt 1900-luvun lopulla John Elkington, joka oli yritys vastuun ja kestävän kehityksen asiantuntija. Englanniksi tätä jakoa kutsutaan myös kolmen P:n lyhenneellä: People, Planet and Profit.

Yritysvastuun osa-alueisiin liittyy olennaisesti myös lyhenne ESG, joka tarkoittaa ympäristöön (Environmental), yhteiskuntaan (Social) ja hallintotapaan (Governance) liittyviä tekijöitä (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 172). Näitä tekijöitä otetaan huomioon sijoituspäätöksissä vastuullisen sijoittamisen yhteydessä (Scholtens & Sievanen, 2013, s. 606–607). Sijoittajat voivat käyttää ESG:tä arvioidakseen sijoituskohteiden vastuullisuutta ja yhdistääkseen taloudelliset tavoitteensa eettisiin arvoihin.

3.2.1 Ympäristövastuu

Ympäristövastuu viittaa toimiin, joilla pyritään suojelemaan vesistöjä, ilmaa ja maaperää säilyttääksemme elinympäristömme terveenä ja elinkelpoisena (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 23). Ympäristövastuulle ei kuitenkaan ole tarkkaa määritelmää, sillä ympäristövastuun peruslinja määritellään lainsäädännössä (Liappis ja muut, 2019, s. 99,111). Yritysten osalta ympäristövastuu menee usein lainsäädännön asettamia vaatimuksia pidemmälle, sillä myös muut sidosryhmät, kuten asiakkaat ja sijoittajat, asettavat odotuksia yritysten toiminnalle.

Koipijärvi ja Kuvaja (2020, s. 23) kuvailee käsitteen sisältävän elinympäristön suojelun ja elinkelpoisuuden ylläpitämisen ohella myös tarkemmin ilmastonmuutoksen torjunnan, mikä edellyttää kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämistä. Koipijärvi ja Kuvaja korostavat luonnon monimuotoisuuden turvaamisen olevan keskiössä, sillä se varmistaa ekosysteemien tasapainon ja elinvoimaisuuden. Lisäksi vastuullinen luonnonvarojen käyttö, joka hyödyntää resursseja tehokkaasti ja säästeliäästi, on avainasemassa kestävässä kehityksessä. Näin yritykset ja yhteisöt ovat vastuussa myös toimintansa ympäristövaikutuksista koko tuotteen elinkaaren ajan, edistäen siten kestävää arvoketjua.

Suomen perustuslain 20 § korostaa jokaisen vastuuta luonnon monimuotoisuuden, ympäristön ja kulttuuriperinnön säilyttämisestä, asettaen perustan ympäristöperusoikeudelle. Näin ollen yritysten ympäristövastuu voi sisältää moninaisia, lainsäädännön ylittäviä käytäntöjä, jotka kuvastavat yrityksen arvomaailmaa ja sidosryhmien odotuksia (ks. esim. Liappis 2019, s. 111). Käytännössä yritykset voivat noudattaa useita eri standardeja, joista tunnetuin Suomessakin käytetty standardi on ISO14001 (Liappis 2019, s. 112). Standardi toimii ikään kuin työkaluna yritysten ympäristöasioiden hallinnassa johtamisessa.

Yritysvastuun alkuaikoina ennen 1980- lukua ympäristöasioihin kiinnitettiin eniten huomiota muihin osa-alueisiin verrattuna (Koipijärvi & Kuvaja, 2020, s. 22). Tämä oli paljolti raskaan teollisuuden yritysten ansiota, kun ne alkoivat kiinnittää huomiota esimerkiksi päästöjen vähentämiseen. Ympäristövaikutusten seuraamista ja päästöjen vähentämistä varten palkattiin ympäristöasiantuntijoita sekä hyödynnettiin ympäristöjärjestelmiä. Tämä oli omiaan aiheuttamaan ympäristövastuun siiloutumista, kun ympäristöasiantuntijat olivat vain yhden vastuullisuuden osa-alueen ammattilaisia.

3.2.2 Sosiaalinen vastuu

Kansainvälisesti ihmisoikeudet ovat nousseet vastuullisuuskeskustelun keskiöön 2010-luvulla (Liappis 2019, s. 128–129). Tämän myötä ihmisoikeuskysymykset ovat alkaneet vaikuttaa myös sijoittajien toimintaan. Yrityksen sosiaalinen vastuu kattaa monia tärkeitä alueita ihmisten hyvinvointiin liittyen (Niskala 2013, s. 18). Liappiksen ja muiden (2019, s. 128) mukaan sosiaalisen vastuun keskiössä on ihmisten tarpeiden huomioimista, inhimillistä kohtuullisuutta ja arvostusta. Tämä tarkoittaa työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtimista ja ammattitaidon kehittämistä sekä ihmisoikeuksien kunnioittamista kaikessa toiminnassa (Niskala 2013, s. 18). Sosiaalinen vastuu ulottuu lisäksi tuotevastuuseen ja kuluttajansuojaan sekä hyviin toimintatapoihin yhteiskuntasuhteissa. Niskala esittelee tämä vastuun jakautuvan sekä välittömään että

välilliseen vastuuseen. Esimerkiksi välitön vastuu kohdistuu yrityksen omiin työntekijöihin, kun taas välillinen vastuu ulottuu toimitusketjun työoloihin.

Sosiaalinen vastuu koskee siis kaikkia ihmisiä, joihin yrityksen toiminta vaikuttaa. Harmaala ja Jallinoja (2012, s. 20) mainitsevat yrityksen oman henkilöstön lisäksi myös kumppaneiden ja alihankkijoiden henkilöstön kuuluvan sosiaaliseen vastuuseen. He mainitsevat myös yritysten laajemman roolin työnantajina ja sen myötä vastuun työllisyyden lisäämisessä yhteiskunnassa esimerkiksi syrjäytyneiden ja maahanmuuttajien kohdalla.

3.2.3 Taloudellinen vastuu ja hyvä hallinto

Knuutinen (2014, s. 91–92) kiinnittää huomiota uudemmissa, sosiaaliseen ja ympäristöön toimintaan keskityvissä, määritelmissä puuttuvaan taloudelliseen osa-alueeseen. Uudemmillä määritelmillä Knuutinen tarkoittaa sijoitusmaailmassa yleistyneitä ESG-näkökulmia, joissa hallinnollinen vastuullisuus on korvannut taloudellisen. Aikaisemmissa yritys vastuun määritelmissä painotettiin nimenomaan yritysten taloudellista vastuuta. Esimerkiksi Carroll (Carroll, 1979, s. 500) on korostanut yritys vastuun olevan ennen kaikkea taloudellista vastuuta. Carroll ajatteli yrityksen merkittävimmän vastuullisuusteen olevan voiton tekeminen. Harmaala & Jallinoja (2012, s. 17) taas korostavat näiden kolmen osa-alueen välistä riippuvuussuhdetta.

Carroll (1991, s. 40–42) sijoittaa taloudellisen osa-alueen yritys vastuun pyramidin alimmalle tasolle, sillä se toimii hänen mukaansa pohjana kaikelle muulle vastuullisuudelle. Taloudellisen osa-alueen keskiössä on voittojen jakaminen osakkaille, jonka jälkeen tulee yrityksen kilpailukyvyyn ylläpitäminen, toiminnan tehokkuus ja tuottavuus sekä tuottavuuden jatkuvuus. Harmaala ja Jallinoja (2012, s. 18) toteavat yritys vastuun perustuvan ajatukselle, että yrityksen tulee varmistaa sen toiminnan kannattavuus erityisesti pitkällä tähtäimellä. Jos toiminta ei ole kannattavaa, ei yritys pysty toimimaan vastuullisesti paikallisesti tai globaalisti eikä tuottamaan taloudellista hyötyä yhteiskunnalle.

Harmaala ja Jallinoja (2012, s. 17–18) esittelevät yrityksen tavat luoda taloudellista hyvinvointia yhteiskuntaan osaksi taloudellista vastuuta jakamalla taloudellisen yritys vastuun vaikutukset välittömiin ja välillisiin. Taloudellisen vastuullisuuden välittömiin vaikutuksiin kuuluu palkat, osingot ja vero sekä investoinnit ja tuotekehitys. Välillisiä vaikutuksia ovat taas yhteiskunnalliset vaikutukset työllisyyteen ja taloudelliseen toimeliaisuuteen. Niskala ja muut (2013, s. 17–18) huomauttavat taloudelliseen osa-alueeseen kuuluvan myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä tapahtuvien riskien vaikutukset liiketoimintaan pidemmällä aikavälillä.

Liappis ja muut (2019, s. 73) esittelevät taloudellisen vastuun yhteyteen syntyneen hallinnollisen vastuun käsitteen. Hallinnollinen vastuu peräänkuuluttaa hyvää hallintoa, johon kuuluu esimerkiksi hallituksen riippumattomuuden ja monimuotoisuuden varmistaminen, johdon kannustinjärjestelmien säätely, verotuksellinen vastuullisuus sekä korrup tion ja lahjonnan torjunta. Hallinnolliselle vastuulle ei ole kuitenkaan vakiintunutta määritelmää ja se on usein yhdistetty taloudellisen vastuun määritelmään.

3.3 Vastuullisuus EU:ssa

Yritysvastuullisuus on Suomessa saanut alkunsa kun eräät yritykset, kuten Nokia, saattoivat huolehtia työntekijöistään esimerkiksi kehittämällä koteja, koulutusta ja terveydenhuoltoa (Liappis 2019, s. 13). Laajalti Euroopassa ajateltiin yritysten toiminnan sääntelyn olevan enemmän valtion vastuulla. Täten lainsäädäntö varmisti työntekijöiden oikeuksia liittyen esimerkiksi minimipalkkaan, työaikoihin ja -turvallisuuteen. Sittemmin Euroopan Unioni on harmonisoinut sääntelyä eri yritys vastuun osa-alueisiin liittyen.

Lissabonin sopimuksessa (COM/2009/665) kestävä kehitys otettiin mukaan laajempaan strategiaan, jossa keskityttiin Euroopan kasvuun. Vuonna 2001 Euroopan komissio julkaisi tiedonannon (COM(2001)264), jossa määritellään EU:n kestävän kehityksen strategia. Strategia pyrkii edistämään taloudellista kasvua, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja

ympäristönsuojelua sen esittämien ehdotuksien ja suositusten myötä. Toimia suositellaan myös kansalaisille sekä yrityksille korostaen niiden roolia kestävän kehityksen haasteiden voittamisessa. Eurooppaa koskevia kestävän kehityksen haasteita ovat tiedonannon mukaan ilmastonmuutos ja äärimmäiset sääilmiöt, antibioottiresistenttien tautikantojen ja vaarallisten kemikaalien aiheuttamat terveysuhat, köyhyys, väestön ikääntyminen ja sen vaikutus talouskasvuun ja sosiaaliturvajärjestelmiin sekä biodiversiteetin väheneminen, kalakantojen romahtaminen ja jätemäärien jatkuva kasvu.

Kestävän kehityksen strategian julkaisun jälkeen komissio julkaisi vihreän kirjan, jossa keskityttiin sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen Euroopassa (COM(2001)366). Kirjan tarkoitus oli käynnistää keskustelu siitä, miten EU voisi edistää yritysten yhteiskuntavastuuta niin Euroopassa kuin kansainvälisesti. Edistämiseksi tuli hyödyntää olemassa olevia kokemuksia, kannustaa innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä. Kirjassa myös määritellään yhteiskuntavastuun eri osa-alueet sekä käsitellään yritysten vastuullisuusraportointia.

Vuonna 2006 julkaistussa tiedonannossa (COM(2006)136) komissio päivitti vuonna 2001 julkaistua kestävän kehityksen strategiaa esittämällä yhteiskuntavastuuta edistävän liittouman muodostamista yrityksille sekä niiden sidosryhmille. Liittouman olisi tarkoitus edistää tietoisuutta ja osaamista yritys vastuuseen liittyen jakamalla jo toimiviksi todettuja käytänteitä. Tavoitteena on tukea kestäviä innovaatioita, pk-yritysten kasvua, työolojen ja osaamisen kehittämistä, monimuotoisuutta sekä läpinäkyvyyttä. Yrityksiä kannustetaan toimimaan vastuullisesti koko arvoketjussa, ja myös EU:n ulkopuolella yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Strategiaa päivitettiin myös 2005 ja 2009 (ks. COM(2016)739).

YK:n julistettua luvussa 3.1 esiteltyä Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteet, Euroopan komissio (COM(2016)739) julkaisi tiedonannon, jossa esiteltiin seuraavat toimet Euroopan kestävän tulevaisuuden varmistamiseksi. Tiedonannossa korostettiin EU kestävän kehityksen strategian keskeistä roolia kestävyden edistämiseksi ja

tarkastelussa kaikessa komission toiminnassa. Kaikessa päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon kestävä kehityksen keskeisimmät osa-alueet, jotka ovat sosiaaliset, ympäristöön liittyvät sekä talouteen ja hallintoon liittyvät näkökulmat. Tiedonannossa todetaan myös, että pohdinta pidemmän aikavälin visiolla 2020 vuoden jälkeiselle ajalle tulee aloittaa. Eurooppa 2020 -strategia kattoi monta kestävä kehityksen eri osa-aluetta.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa vastataan ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin luomalla kasvustrategia (COM(2019)640). Strategian tavoitteena on tehdä Euroopasta ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä samalla vähentäen 55% päästöjä vuoteen 2030 mennessä. Strategiassa esiteltyjen toimenpiteiden myötä Euroopan tulisi saavuttaa Agenda 2030 -kestävän kehityksen päämäärät.

Euroopan komissio (2025) julkaisi Omnibus -hankekokoelman, jolla pyritään yksinkertaistamaan EU sääntelyä ja parantamaan yritysten kilpailukykyä hallinnollista taakkaa vähentämällä. Paketti yhdistää EU kilpailukyky- ja ilmastotavoitteet luoden yritysten kasvua ja kestävä kehitystä edistävän ympäristön. Ehdotusten keskeisiä alueita ovat muun muassa kestävä kehityksen raportointi, huolellisuusvelvoitteet sekä EU investointiohjelmat. Toimenpiteillä tavoitellaan merkittäviä säästöjä hallintokustannuksissa sekä mittavien investointien liikkeellepanoa politiikan painopistealueilla.

Osana Omnibus- hankekokoelmaa ja sääntelyn yksinkertaistamista komissio ehdottaa, että kestävyysraportointidirektiivin soveltamisalaa ja aikataulua kevennettään (Euroopan komissio, 2025). Tämä tarkoittaa, että 80% niistä yrityksistä, joiden olisi alkuperäisen direktiivin mukaan rapoitoida ei tarvitse tehdä niin. Direktiivin voimaantuloa lykätään samalla kahdella vuodella eli yli 250 työntekijän yritysten tulee noudattaa direktiiviä vasta vuonna 2028 ja kriteerit täyttävien pk-yritysten vuonna 2029. Euroopan parlamentti (2025) hyväksyi tämän ehdotuksen sekä myös toisen yritysvastuuseen liittyvän direktiivin, huolellisuusvelvoitteen, lykkäämistä.

3.4 Vastuullisuusviestintä

Vastuullisuusviestinnän merkitys on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmeninä, kun sidosryhmien odotukset yritysten läpinäkyvyydestä ja vastuullisuudesta ovat lisääntyneet myötä (Isokangas & Vassinen, 2024, s. 123). Samalla viestintäympäristö on monimutkaistunut sosiaalisen median ja moninaisempien yleisöjen myötä (Waddock & Grogins, 2011, s. 23). Tässä luvussa tarkastelen vastuullisuusviestinnän käsitettä ja sen kehitystä sekä vastuullisuusraportointia yhtenä keskeisimpänä vastuullisuusviestinnän muotona. Luvussa käsitellään niin vastuullisuusviestinnän mahdollisuuksia kuin sen kohtaamaa kritiikkiä uskottavuuden ja merkityksellisyyden suhteen.

3.4.1 Vastuullisuusviestintä

Vastuullisuusviestinnän voidaan ajatella olevan tapa hallita organisaation mainetta sekä ansaita legitimitettä (Bruun & Rydenfelt, 2023, s. 115). Ilman viestintää ei ole yritysvastuuta, sillä vastuu tulee näkyväksi ja todeksi juuri viestinnässä (Halme & Joutsenvirta, 2011, s. 260). Vastuullisuusviestinnän keskeisin tehtävä on tiedon välittäminen, mutta sillä on merkittävä rooli myös vastuullisen yrityksen imagon rakentamisessa (Pälli & Turunen, 2011, s. 293). Halme ja Joutsenvirta (2011, s. 259) toteavat vastuullisuusviestinnän ytimessä olevan avoimuus, läpinäkyvyys ja ymmärrys, että vastuullisuus määritellään yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Vastuullisuusviestinnästä on tullut oma viestinnän tutkimusala, vaikkei käsitteellä oli vaikiintunutta määritelmää (Bruun & Rydenfelt, 2023, s. 113). Vastuullisuusviestinnän suosion kasvusta huolimatta yleinen käsitys vastuullisuusviestinnästä jää helposti pelkän vastuullisuusraportoinnin tai harhauttavan markkinoinnin tasolle (Eräranta & Penttilä, 2021, s. 14). Vastuullisuusviestintään liittyy olennaisesti paradoksi, sillä samalla kun suuret monikansalliset yritykset viestivät aktiivisesti vastuullisuudestaan, luotetaan yrityk-

siin historiallisen vähän (Waddock & Googins, 2011, s. 25). Tämän myötä yritysten yritykset viestiä vastuullisuudestaan kariutuvat helposti sidosryhmien tulkintoihin tekopyhyydestä. Vastuullisuudestaan viestivälle yritykselle erityisen tärkeää on, että yrityksen toiminta on kestävä (Isokangas & Vassinen, 2024, s. 137)

Viime vuosina yritysten toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi esimerkiksi sosiaalisen median kaltaisten uusien viestintäkanavien ja moninaisempien yleisöjen myötä (Waddock & Googins, 2011, s. 23). Vastatakseen sidosryhmien kasvaviin odotuksiin vastuullisuudesta ja yritystoiminnan läpinäkyvyydestä, yritykset ovat vapaaehtoisesti alkaneet tekemään vastuullisuustoimia osana laajempaa yhteiskuntavastuun suosion kasvua. Esimerkiksi kansalaisaktivistit pyrkivät luomaan yleisen mielipiteen muokkaamisella muutospainetta isoihin toimijoihin, erityisesti monikansallisiin yhtiöihin (Halme & Joutsenvirta, 2011, s. 251). Sidosryhmät ovat myös alkaneet vaatia yritysten vastuullisuusviestinnältä enemmän eikä pelkkä osallistuminen vastuullisuusviestintään enää riitä (Isokangas & Vassinen, 2024, s. 123). Vaatimusten nousu vaatii yritysten pitäytymään faktoissa omassa vastuullisuusviestinnässään. Isokangas ja Vassinen (2024, s. 123) luonnehtivat niin vastuullisuuteen kuin siitä viestimiseen liittyvien ominaispiirteiden olevan faktapohjaisuus, johdonmukaisuus ja nöyryys. Suomessa yleistä on myös viherpesun vastakohta viherpiilottelu, jolloin ei viestitä vastuullisuudesta mitään (Halme & Joutsenvirta, 2011, s. 259–260). Usein taustalla on ajatus, ettei nähdä syytä viestiä, kun ei olla vielä täysin valmiita vastuullisuustoimien suhteen.

3.4.2 Vastuullisuusraportointi

Vastuullisuusraportoinnilla yleensä tarkoitetaan yritysten vuosikertomuksen yhteydessä julkaisemia vastuullisuudesta kertovia julkaisuja (Mäkelä, 2021, s. 77). Raportoinnin rooli on kasvanut 15–20 vuoden aikana, kun sidosryhmien odotukset sekä lainsäädäntö ovat vaatineet yrityksiltä enemmän tietoa vastuullisuustoiminnastaan. Raportoinnin merkityksestä yritykselle on kuitenkin edelleen eri näkemyksiä (Kurittu, 2018, s. 178). Osalle

raportti on jatke tilinpäätökselle, toiset näkevät raportoinnin viestinnän työkaluna, jonka avulla yritys pystyy kertomaan vastuullisuusteostaan ja tulevaisuuden aikeista.

Yrityksiä raportointiin ovat motivoineet niin taloudelliset, poliittiset kuin viestinnälliset taustasyt (Kuisma & Temmes, 2011, s. 263). Raportoinnin avulla on pystytty tehostamaan yrityksen toimintaa, vastaamaan julkiseen painostukseen sekä rakentamaan kuvaa vastuullisesta yrityksestä. Lisäksi yritysvastuun raportoinnista on tullut yhä keskeisempi väline sidosryhmäsuhteiden hallinnassa, kun kuluttajat, sijoittajat ja yhteistyökumppanit vaativat entistä tarkempaa tietoa yrityksen toiminnan vaikutuksista (Knuutinen, 2014, s. 113). Raportointikäytäntöjen vakiintuminen on myös tuonut mukanaan vertailtavuuden hyödyn, kun eri organisaatioiden vastuullisuustyötä voidaan arvioida yhtenäisempien kriteerien pohjalta.

Yritysvastuuraportointi on ollut vakiintunutta jo liki 20 vuoden ajan, mutta vasta 2010-luvulla raportoinnista on säädetty laissa (Mäkelä, 2021, s. 78). Vastuullisuusraportointia on aikaisemmin säädelty niin kutsutun ei-taloudellisen tiedon direktiivissä (2014/95), jonka päälle uusi kestävyysraportointidirektiivi on muodostettu. Ei-taloudellisen tiedon direktiivi oli suppeampi versio uudesta direktiivistä, sillä se koski vain isoja pörssiyhtiöitä eikä raportteja Suomessa varsinaisesti varmistettu. Varmistamisella tarkoitetaan tilinpäätöksen varmistamiseen verrattavaa, ammattilaisen tekemää varmistusprosessia. Direktiivi ei myöskään rajoittanut raportointitapaa. Vastuullisuusraportoinnissa on käytössä eri viitekehyksiä, jotka auttavat yrityksiä raportoinnissa (Mäkelä, 2021, s. 79). Kansainvälisesti tunnettuja viitekehyksiä ovat esimerkiksi Global Reporting Initiative eli GRI sekä Sustainability Accounting Standards Board eli SASB. Isokangas ja Vassinen (2024, s. 172–173) kuvaavat vapaaehtoisten vastuuraporttien käytänteiden olleen vaihtelevia. Kestävyysraportointidirektiivin myötä laaditaan eurooppalainen viitekehys, joka tukee yrityksiä raportoinnissa.

Vastuullisuusraportointia on myös kritisoitu uskottavuuden ja merkityksellisyyden puutteesta (Michelon 2015, s. 3). Raportoinnin voidaan ajatella epäonnistuneet vaikuttamaan kestävän kehityksen edistymiseen. Vapaaehtoisessa vastuullisuusraportoinnissa yritykset itse keräävät tiedot, joita ne raportoivat (Romolini 2014, s. 77–78). Raportointia on kritisoitu tästä, sillä yritykset voivat itse valita, mitä tietoja raporttiin lisäävät. Lisäksi yrityksen toiminnasta aiheutumat vaikutukset eivät välttämättä tule esille. Esimerkiksi Pearse (2012, s. 149) tuo esille, miten isojen yhtiöiden hiilijalanjäljestä jopa 90% on alihankkijoiden tuottamia. Täten isojen yritysten raportit antavat paljon positiivisemmän kuvan yrityksen toiminnasta. Raportoidessaan yritykset itse määrittelevät, mitä vastuullisuus tarkoittaa (Kurittu, 2018, s. 13–14). Aloittaessaan raportoinnin yritykset selvittävätkin, mikä kaikki yrityksen toiminnassa voidaan ajatella vastuullisuustekoina, ja näin olennaista myös raportoinnin kannalta.

4 Legitimaatio

Legitimiteetti on organisaation olemassaolon ja sen toiminnan hyväksymistä tai oikeuttamista (Suchman, 1995, s. 574). Van Leeuwen (2007, s. 93) kuvailee legitimaation vastaavan kielellisesti kysymykseen miksi tämä tehdään, ja miksi juuri tällä tavalla. Legitimaation avulla rakennetaan oikeutusta ja hyväksyntää esimerkiksi yrityksen toiminnalle (Suchman, 1995, s. 574). Sen myötä tietynlainen toiminta sallitaan tai hyväksytään (Reyes, 2011, s. 782). Tavoitteena on varmistaa laaja hyväksyntä omalle toiminnalle. Legitimaatioon vaikuttavat vallalla olevat sosiaaliset normit, arvot ja uskomukset, joiden myötä yrityksen toimien hyväksyttävyyttä arvioidaan (Suchman, 1995, s. 574).

Van Leeuwen (2007) korostaa kielen merkitystä ihmisten ja ryhmien yhteiskunnallisten normien ja käytäntöjen hyväksynnässä. Vaara ja muut (Vaara 2006, s. 793) kuvailevat legitimiteetin olevan diskursiivisesti rakennettu kokemus hyväksyttävyydestä. Heidän mukaansa legitimiteettiä aktiivisesti rakennetaan ja ylläpidetään viestinnällä. Organisaatioiden legitimaatiota on tutkittu juurikin diskursiivisesti (Porttikivi, 2016, s. 23).

Suchman (1995, s. 571) on määritellyt organisaatioiden legitimiteetille kolme keskeistä tyyppiä: pragmaattinen, moraalinen ja kognitiivinen. Nämä tyypit perustuvat erilaisiin mekanismeihin ja motiiveihin, vaikka niiden taustalla on jaettu käsitys siitä, että organisaation toiminta on soveliaista ja hyväksyttyä sosiaalisesti rakentuneiden normien, arvojen ja uskomusten kontekstissa. Suchman (1995, s. 576) myös tarkastelee legitimiteettiä kahdesta näkökulmasta, jotka ovat strateginen ja institutionaalinen.

Van Leeuwen (2007, s. 92) esittelee neljä keskeistä legitimaatiostrategiaa, joiden avulla legitimiteettiä rakennetaan kielellisesti. Nämä strategiat ovat suomennettuna auktorisointi (authorization), moraalinen arviointi (moral evaluation), rationalisointi (rationalization) ja narratiivisuus (mythopoesis). Tämän viitekehyksen pohjalta Vaara ja muut (2006) esittävät viidennen strategian: normalisaation. Nämä strategiat korostavat

kielen ratkaisevaa roolia legitimizeetin rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Näiden strategioiden avulla voidaan tarkastella, miten kielen avulla luodaan käsityksiä siitä, mikä yhteiskunnassa nähdään oikeutettuna ja hyväksyttävänä.

Auktorisoinnissa vedotaan tunnettuihin auktoriteetteihin (Van Leeuwen, 2007, s. 94–97). Auktoriteetilla tarkoitetaan tahoja, joilla nähdään olevan jonkinlaista institutionaalista valtaa. Tällöin toimia oikeutetaan yhdistämällä ne hyväksytyihin käytäntöihin, lainsäädäntöön tai muiden institutionaalista valtaa hallitsevien tahojen kanssa.

Moraalisessa arvioinnissa toimintaa oikeutetaan viittaamalla tiettyihin arvoihin (Van Leeuwen, 2007, s. 97–100). Se nojaa laajasti hyväksytyihin moraalisiin periaatteisiin, joita ei välttämättä sanallisteta suoraan. Moraalinen hyväksyntä on hyvin sidosteista kulttuuriin ja aikaan; mikä on moraalisesti hyväksyttyä nyt, ei välttämättä ole enää vuosien päästä. Van Leeuwen (2007, s. 92) kuvaa tässä strategiassa viittausten moraalisiin periaatteisiin olevan yleensä hyvinkin epäsuoria.

Rationalisoinnissa keskitytään rakentamaan legitimizeettiä perustuen näennäiseen loogiikkaan, tehokkuuteen tai hyödyllisyyteen (Van Leeuwen, 2007, s. 100–104). Rationalisointi jakautuu instrumentaaliseen ja teoreettiseen rationalisoinnin tyyppiin. Instrumentaalissa rationalisoinnissa korostetaan toiminnan tarkoituksia, päämääriä ja positiivisia vaikutuksia keskittyen samalla tehokkuuteen ja käytännöllisyyteen. Teoreettisessa rationalisoinnissa viitataan asioiden luonnolliseen järjestykseen, jonka nojalla toiminta esitetään loogisena ja väistämättömänä (Van Leeuwen, 2007, s. 105–107).

Narratiivisuudessa hyödynnetään tarinnankerrontaa toiminnan oikeuttamisessa (Van Leeuwen, 2007, s. 105–107). Tarinoissa hyödynnetään narratiiveja, joissa oikeutetut teot palkitaan, kun taas ei-oikeutetut teot tuottavat kielteisiä seurauksia. Tarinoissa voidaan hyödyntää myös laajasti tunnistettuja uskomuksia, joiden avulla luodaan vaikutelmaa tekojen luonnollisuudesta ja hyväksyttävyydestä.

Vaara ja muut (2006, s. 797–798) lisäsivät Van Leeuwen (2007) legitimaatiostrategioihin normalisaation (normalization). Van Leeuwenin legitimaatiostrategioissa oli kyllä sisällettynä normalisaation piirteitä (esim. auktorisoinnissa ja rationalisoinnissa), mutta Vaara ja muut (2006, s. 798) ajattelivat normalisaation ansaitsevan erillisen strategiakategorian erityisesti median kontekstissa. Heidän mukaansa normalisaatiossa legitimaatiota rakennetaan vakuuttamalla toiminnan olevan tavanomaista ja siten hyväksyttävää. Tämän työn kontekstissa normalisaatio nähdään vallitsevien käytäntöjen hyödyntämisellä argumentoinnissa. Kun tarkastellaan lainsäädäntöön vaikuttavia tekstejä, joissa keskitytään usein pienempiin yksityiskohtiin sekä joiden avulla pyritään selvittämään lainsäädännön mahdollisia seurauksia, on normalisaation legitimaatiostrategian erittely Vaaran ja muiden tapaan tarpeellista.

5 Legitimitietin rakentuminen sidosryhmien lausunnoissa

Tässä luvussa tarkastelen sidosryhmien lausuntoja hyödyntäen Vaaran ja muiden (2006) legitimitietistrategioiden viitekehystä. Luku on jaettu ensin kahteen alalukuun tutkimuskysymysten mukaisesti, ja myöhemmin nämä alaluvut on jaettu teemoittain.

5.1 Lainsäädännön legitimointi

Tässä alaluvussa tarkastelen lainsäädännön legitimointia lausunnoissa. Luku on jaettu vielä teemoittain alalukuihin. Teemat on jaettu aineistosta ilmenneiden laajempien teemojen mukaisesti.

5.1.1 Ketkä raportoivat?

Yksi keskeisistä kansallisista rajauksista on kestävyysraportointidirektiivin ulottuvuus eli minkä kokoiset ja millaiset tahot ovat velvoitettuja raportoimaan. Esittelen tässä luvussa ensin laajempia huomioita liittyen tähän teemaan. Lopuksi keskityn osuuskuntien ja pienten ja keskisuurten yritysten rooliin, joka korostui aineistossa.

- (1) Olisi perusteltua olla ulottamatta velvoitteita muihin kuin niihin yhtiöihin joihin direktiivi vähimmillään niin vaatii tekemään. (Valtion taloudellinen tutkimuskeskus)

Moraalista arviointia hyödynnetään, kun arvioidaan sääntelyn oikeudenmukaisuutta ja sen vaikutuksia (esimerkki 1). Tässä esimerkissä moraalinen näkökulma korostuu käyttämällä ilmaisua "olisi perusteltua", millä viittaa oikeudenmukaisuuteen ja kohtuullisuuteen yritysten sääntelyssä. Lausunnossa ollaan huolissaan sääntelyn aiheuttamista kustannuksista yrityksille. Esimerkissä implikoidaan moraalialia, jonka mukaan sääntelyn tulisi olla tarkoituksenmukaista.

- (2) Merkittävää lisätyötä ja kustannuksia, jotka jouduttaisiin rahoittamaan työnantajilta ja työntekijöiltä ja kerättävillä veronluonteisilla maksuilla... (Työllisyysrahasto)

Rationalisointia taas hyödynnetään, kun tuodaan ilmi kuinka epäkäytännöllistä kestävyysraportointivelvollisuus olisi (esimerkki 2). Argumentti siitä, että uusien vaatimusten täyttäminen aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia, esitetään loogisena ja taloudellisenä huolena, mikä on selkeän rationaalinen perustelu lausuvan tahon näkökulmalle.

5.1.1.1 Osuuskunnat

Direktiivissä osuuskunnat on jätetty raportointivastuun ulkopuolelle, mutta hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään, että suurien osuuskuntien sekä pienien ja keskisuurien pörssi-osuuskuntien tulisi toteuttaa kestävyysraportointi. Lausuvat tahot ottavat kantaa siihen, tulisiko näin olla sekä tulisiko osuuskuntien raportoida keskitetysti vaiko erillisesti kukin osuuskunta erikseen.

- (3) Kaupparyhmän osalta erilliset itsenäiset raportit heikentävät kokonaisnäkymää S-ryhmän vastuullisuudesta ja sen kokonaisuudesta ja se ei näin ollen vastaa raportointidirektiivin tarkoitusta paremmasta läpinäkyvyydestä yrityksen kestävä kehityksen mukaiseen tekemiseen ilman yhtenäistä ryhmätason näkymää. (Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK / S-ryhmä)

Lausunnossa hyödynnetään rationalisointia esittämällä käytännöllinen ja looginen syy, miksi keskitetty raportointimalli olisi hyödyllinen osuuskunnille (esimerkki 3). S-ryhmän toiminnan yhtenäisyydelle ja tehokkuudelle annetaan käytännöllisiä perusteita samalla korostaen tämän tukevan kestävyysraportointidirektiivin läpinäkyvyyden tavoitetta ja parantavan kokonaisnäkymää.

- (4) ... liiketoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden ja osuuskuntien välillä ei Suomessa talousraportoinnin suhteen ole eroavuuksia. (Kaupan liitto ry)

Normalisaation strategia pyrkii tekemään jostakin asiasta normaalin tai standardin, usein viittaamalla yleisiin käytäntöihin. Esimerkissä 4 tämä näkyy, kun todetaan, että raportointikäytännöt tulisi ulottaa koskemaan kaikkia yritysmuotoja tasapuolisesti, koska yhtiöiden ja osuuskuntien välillä ei ole eroja Suomessa. Näin pyritään normalisoimaan samanlaiset raportointikäytännöt koko liiketoimintakentässä.

- (5) Osuuskuntien saattaminen lain velvoitteiden piiriin aiheuttaa nyt ongelmia, koska laki ei tunnista osuuskuntien osalta ryhmärakennetta, joka antaisi osuuskunnille mahdollisuuden laatia kestävyysraportti keskitetysti vastaavasti kuin konsernirakenteella toimivilla osakeyhtiöillä. (Valio Oy)
- (6) Esimerkiksi päivittäistavarakaupan alalla Kesko on pörssiyhtiö, mutta S-ryhmä ei. Molemmat kuitenkin toimivat samoissa maissa ja niiden toimintaan liittyy samanlaisia riskejä ja vaikutuksia. (Finnwatch ry)

Legitimaatio perustuu instrumentaaliseen rationalisointiin, kun korostetaan käytännön vaikutuksia ja epätasa-arvoista kohtelua eri yritysmuotojen välillä. Esimerkissä 5 korostuu laista puuttuva ymmärrys osuuskuntien rakenteesta, mikä asettaa osuuskunnat epätasa-arvoiseen asemaan. Epätasa-arvo korostuu, kun verrataan kahta samanlaista organisaatioita, jotka toimivat samalla toimialalla ja samoilla markkinoilla, mutta toinen on pörssiyhtiö ja toinen osuuskunta (esimerkki 6). Näiden kahden eri organisaation vertailussa tuodaan myös esille, että niiden toiminnalla on hyvin samankaltaiset vaikutukset ja riskit.

- (7) Ensiksikin, keskusyritys ei voisi antaa pelkkää kestävyysraporttia, koska sen on oltava osa toimintakertomusta ja muodostettava sen ja tilinpäätöksen kanssa yhtenäinen kokonaisuus. (Jukka Mähönen)

Jälleen hyödynnetään rationalisointia, kun esimerkiksi 7 selitetään, ettei keskusyritys voi antaa itsenäistä kestävyysraporttia, koska sen on oltava lain määräämässä rakenteessa ja yhtenäisyydessä tilinpäätöksen kanssa. Looginen selitys pohjautuu tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä kestävyysraportin rooliin ja niiden eroihin.

- (8) Pörssi kannattaa osuuskuntien sisällyttämistä kestävyysraportointivelvoitteen piiriin. Tämä on eri yritysmuotojen kannalta yhdenmukaista ja lainsäädännön neutraliteettiperiaatteen mukaista. (Nasdaq Helsinki Oy)

Esimerkissä 8 esitetään rationalisoinnin kautta perustelu sille, miksi osuuskuntien sisällyttäminen kestävyysraportointivelvoitteen piiriin on järkevää. Yhdenmukaisuus eri yritysmuotojen välillä esitetään loogisena ja järkevänä perusteena antaen kuvan siitä, että ratkaisu on objektiivisesti perusteltavissa ja on yritysten tasapuolista kohtelua.

- (9) Osuuskuntamuotoiset toimijat myös haluavat olla itse mukana uusien velvoitteiden noudattajina, raportointivelvollisina toimijoina. (Osuustoimintakeskus Pellervo ry)

Esimerkissä 9 Pellervo alleviivaa osuuskuntien halua osallistua aktiivisesti kestävyysraportointiin, mikä edustaa moraalista sitoutumista yhteiskunnallisesti tärkeisiin tavoitteisiin. Tässä hyödynnetään eettisyyden ja oikeudenmukaisuuteen nojaavaa perustelua, mikä kannustaa lainsäätäjiä huomioimaan osuuskuntien halukkuuden vaikuttaa positiivisesti.

- (10) ETL pitää erittäin tärkeänä, että osuuskunnille tarjotaan kestävyysraportointia koskevassa lainsäädännössä vastaava poikkeamismahdollisuus laatia yksi yhteinen kestävyysraportti, kuten konsernimuotoisilla yrityksillä on tytäryritysten osalta. (Elintarviketeollisuusliitto ry)

Normalisaatiota voidaan havaita siinä, kuinka ETL esittää keskitetyn raportointimallin normaalina ja oikeutettuna käytäntönä (esimerkki 10). Tämä väite pyrkii esittämään keskitetyn raportoinnin standardikäytäntönä, joka tulisi ulottaa myös osuuskuntiin. Tasapuolista sääntelyä vaatimalla erilaisille yrityksille lausunnossa hyödynnetään myös moraalista arviointia.

5.1.1.2 Pk-yritykset

Pk-yrityksillä tarkoitetaan yleisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Kestävyysraportointidirektiivin vaikutukset pk-yrityksille mietityttävät monia sidosryhmiä. Lausunnoissa ollaan huolissaan direktiivin tuovan hallinnollisen taakan pk-yrityksille, joilla ei ole suuryritysten kaltaisia resursseja.

- (11) Pidämme kuitenkin erittäin ongelmallisena kestävyysraportointilainsäädännön osalta tulevan lakimuutoksen välillisiä vaikutuksia niihin pk-yrityksiin, jotka eivät suoraan kestävyysraportoinnin piiriin tule kuulumaan. On huomioitava, että raportointivelvoitteet tulevat valumaan ylhäältä alaspäin ja näin myös moni listaamaton pk-yritys joutuu osittaisten raportointivelvoitteiden piiriin toimiessaan yhteistyössä raportointivelvollisten yritysten kanssa. (Suomen Yrittäjät ry)

Esimerkin 11 lausunnossa hyödynnetään rationalisointia, kun Suomen Yrittäjät perustelee huolta pk-yrityksiin kohdistuvista välillisistä vaikutuksista kestävyysraportoinnin vaatimusten vuoksi. Lausunnossa esitetään käytännön huolia ja vaikutuksia, kuten resurssipula ja raportointivelvoitteiden leviäminen suurten yritysten kautta, mikä luo perustelun ja loogisen syyn vastustukselle ja vaatimuksille muutoksista. Tässä kohtaa lausunnossa käsitellään myös normalisaatiota kuvastamalla pk-yritysten asemaa arvo- ja toimintusetjuissa. Painottamalla suurten yritysten vastuuta ja pk-yritysten kykenemättömyyttä vastata samoihin vaatimuksiin, luodaan kuvaa, että pk-yritysten resurssien niukkuus ja haavoittuvuus on jo vakiintunut sosiaalinen, taloudellinen ja liiketoiminnallinen normi, joka täytyy ottaa lainsäädännön muotoilussa huomioon.

- (12) Jaamme Suomen hallituksen huolen CSRD:n noudattamisen vaikutuksista pk-yrityksiin ja kannustamme Suomea asettamaan saataville riittäviä ohjeita pk-yritysten tukemiseksi. (Microsoft)

Microsoft osoittaa esimerkissä 12 käytännön huolen, miten direktiivi vaikuttaa pienempiin yrityksiin ja kannustaa Suomen hallitusta tekemään pk-yrityksiä tukevia päätöksiä direktiivin voimaansaattamisessa. Tämä hallituksen kannustaminen on rationalisointia,

sillä ohjeet voivat auttaa pk-yrityksiä sopeutumaan CSRD:n vaatimukseen, mikä puolestaan voi helpottaa yritysten toimintaa. Tarkoituksena on saada hallitus panostamaan pk-yritysten sopeutumiskykyyn lainsäädännöllisten muutosten aikana.

- (13) Pidämme erityisen ongelmallisena, että raportointivelvollisen yrityksen arvoketjuun kuuluville mikroyrityksille veloitteet tulevat merkitsemään niiden kokoon nähden valtavia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa. Tämä on täysin vastoin niin EU:n kuin kansallisenkin lainsäädännön tavoitteena jo pitkään ollutta pienimpien yritysten hallinnollisen taakan vähentämistä. (Mikro- ja yksinyrittäjät ry)

Moraalinen arviointi tulee esille varoittaessaan mikroyrityksiin kohdistuvista kohtuuttomista ja suhteettomista kustannuksista ja hallinnollisesta taakasta (esimerkki 13). Lausunnossa tätä arviointia käytetään korostaakseen lainsäädännön epäoikeudenmukaisia seurauksia mikroyrityksille. Samalla viitataan yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan pienet yritykset pitäisi vapauttaa liiallisista taakoista, esittäen voimakkaan moraalisen argumentin hallituksen esityksiä vastaan.

- (14) On suomalaisten pk-yritysten edun mukaista, että ne ovat kärkijoukoissa tuottamassa sijoittajien ja rahoittajien yhä aktiivisemmin kaipaamaa vertailukelpoista tietoa... (Tilastokeskus)

Tilastokeskus puoltaa hallituksen esitystä korostaen pk-yrityksille syntyviä hyötyjä kestävyysraportoinnin myötä (esimerkki 14). Rationalisointi tulee esille, kun viitataan pk-yritysten kilpailukykyyn sekä vertailukelpoisen tiedon merkitystä sijoittajille.

5.1.2 Raportoinnin luotettavuus

Kestävyysraportointidirektiivin yksi tavoite on ollut varmistaa yritysten raportoiman tiedon oikeudellisuus ja täten luotettavuus. Lausunnoissa korostetaan luotettavan tiedon tarvetta niin yritysten omaan päätöksentekoon kuin sidosryhmien ja sijoittajien toimintaan.

- (15) Tämän tavoitteen kannalta on olennaista, että yhtiöiden raportoiman informaation perusteella sijoittajat pystyvät arvioimaan luotettavasti yhtiöiden resilienssiä ja markkinat pystyvät hinnoittelemaan sijoituskohteidensa ilmatoriskin oikein. (Pörssisäätiö)

Esimerkissä 15 nostetaan esiin tiedon oikeudellisuuden merkitys sijoittajille, sillä pääomamarkkinoilla sijoittajat tarvitsevat luotettavaa tietoa, jotta voivat varmuudella sijoittaa aidosti vastuullisiin yrityksiin.

- (16) Kestävyysraporttien varmentaminen lisää kestävyysraportin informaation luotettavuutta ja käyttöä sijoittajien ja sidosryhmien päätöksenteossa. (Hanken Svenska handelshögskolan)

Esimerkissä 16 lausuja oikeuttaa varmennusvaatimuksen viittaamalla sen käytännön hyötyihin informaation luotettavuuden suhteen. Varmentamisen avulla kestävyysraporttien informaatiota voidaan käyttää tehokkaasti sijoittajien ja sidosryhmien päätöksenteossa. Tämä antaa argumentille loogisen perustan, joka vetoaa järkeen ja korostaa toiminnan hyödyllisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta.

- (17) Tutkimuksissa ei ole löydetty tukea esityksen kohtaan, jossa muun varmennuslaitoksen käyttöä esitetään sallittavaksi. Näin ollen emme voi tutkimukseen perustuen kannattaa muun varmennuslaitoksen käytön sallimista jos tavoitena on raportoidun informaation oikeellisuuden varmentaminen. (Hanken Svenska handelshögskolan)

Myös esimerkissä 17 korostetaan raportoidun informaation oikeellisuuden merkitystä hyödyntämällä moraalista arviointia. Varmennuksen tarkkuus ja luotettavuus eivät ole vain teknisiä kysymyksiä, vaan myös eettisiä ja moraalisia kysymyksiä. Lausunnossa korostuu raportoinnin varmennus, joissa pyritään turvaamaan läpinäkyvyys ja rehellisyys raportoinnissa. Samalla hyödynnetään rationalisointia, kun viitataan siihen, että tutkimuksissa ei ole löydetty tukea muun varmennuslaitoksen käytölle. Tämän järkiperustelun pohjalta esitetään, että käytäntöä ei tule hyväksyä, koska se ei perustu tutkimustie-

toon. Tässä uskotaan, että päätösten tulisi perustua näyttöön ja tieteellisiin tutkimustuloksiin, jotta voidaan varmistua, että tavoite raportoidun informaation oikeellisuudesta toteutuu.

- (18) Varmennettu kestävyysraportti lisää informaation luotettavuutta, minkä ansiosta kestävyysraporttien informaation merkitys päätöksenteossa kasvaa (Stuart et al. 2021; Tan et al. 2020; Garcia-Sanchez et al. 2019; Du & Wu 2019; Cohen et al. 2015; Dhaliwal et al. 2011; Simnett et al. 2009). (Hanken Svenska handelshögskolan)

Tieteellistä tutkimusta käytetään auktorisoinnin keinona myös esimerkissä 18. Siinä tieteellisiin lähteisiin viittaamalla korostetaan kestävyysraporttien varmennuksen tärkeyttä. Esimerkissä viitataan useampaan eri tieteelliseen lähteeseen yli kymmenen vuoden ajalta, jolla vahvistetaan argumenttia varmentamisen merkityksestä.

- (19) TILAn käsityksen mukaan tämä mahdollisuus sisältää riskin erilaisista ja jopa sattumanvaraisista menettelytavoista ja määrättävästä seuraamuksesta, koska valvontamekanismit ja seuraamukset poikkeavat eri maissa toisistaan. (Tilintarkastuslautakunta)

Hallituksen esityksessä esitetyt toimet vastustetaan esittelemällä negatiivisia seurauksia. Negatiiviset seuraukset esitellään selkeinä ja absoluuttisina lopputuloksina. Esimerkissä 19 luodaan vaikutelmaa, että esityksessä mainittu kestävyysraportin varmennustapa toisi toteutuessaan mukanaan epävarmuutta. Eri maiden valvontakäytänteet ja seuraamukset voivat erota toisistaan, mikä toisi epävarmuutta kestävyysraporttien varmennukseen. Tässä hyödynnetään normalisaatiota, kun hallituksen esitystä vastustetaan esittämällä erot muihin maihin epänormaalina. Samalla hyödynnetään myös rationalisaatiota, kun lausunnossa viitataan "sattumanvaraisiin" tapoihin. Epävarmuutta toisi luonnoksen sallivat Suomen ulkopuoliset kestävyysraporttien tarkastajat.

- (20) Metsäteollisuus ry katsoo, että kestävyysasiantuntijoiden kysyntä tulee olemaan niin suurta, että kaikki erikoispätevyyteen liittyvät erilliset vaatimukset tulevat aiheuttaman merkittävän pullonkaulan kestävyysraportointitarkastajien saatavuuteen. (Metsäteollisuus ry)

Rationalisointia näkyy erityisesti varmennuspalveluiden saatavuuden käsittelyssä (esimerkki 20). Metsäteollisuus tuo lausunnossaan esille huolensa mahdollisesta pullonkaulasta, jos kestävyysraportoinnin varmistajalta vaaditaan erillisiä vaatimuksia. Erillisten vaatimusten nähdään vaikuttavan negatiivisesti yritysten mahdollisuuteen löytää varmistaja kestävyysraportille, kun kysynnän oletetaan nousevan merkittävästi lainsäädännön voimaantulon myötä.

- (21) Yrityksillä tulisi olla mahdollisuus valita laajemmin riippumattomia varmennuspalvelujen tarjoajia kestävyysraportoinnin varmentamista varten. (Teknologiateollisuus ry)
- (22) Keskuskauppakamari pitää lisäksi tärkeänä, että kestävyysraporttien varmennustoimintaan muodostuu riittävä kilpailu. Suomessa varmentajan tulee HE-luonnoksen mukaan olla tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. (Keskuskauppakamari)

Teknologiateollisuus ry korostaa yritysten laajempaa valinnanvapautta tavoiteltavana asiana sen oletettujen hyötyjen vuoksi ja täten hyödyntää instrumentaalista rationalisointia. Esimerkissä 21 viitataan epäsuorasti, että valinnanvapaus on yrityksille tavoiteltava asia, jonka myötä yritys voi hyötyä. Instrumentaalisuus näkyy esimerkissä siten, että riippumattomuus nähdään välineenä luotettavan varmennuksen saamiseksi. Esimerkissä 22 keskuskauppakamari käyttää myös rationalisointia korostaessaan varmennustoiminnan kilpailun tärkeyttä. Tämä yhdistyy esimerkin 21 kanssa, sillä ilman esimerkin 22 mainitsemää kilpailua ei yrityksillä ole myöskään valinnan varaa. Molempien taustalla on uskomus, että kilpailu ja sen mahdollistama vaihtoehtojen lisääntyminen on hyvä asia raportoiville yrityksille. Siten lausunnoissa hyödynnetään moraalista arviointia, kun kilpailun lisääminen nähdään itsearvoltaan hyvänä asiana. Esimerkissä 22 Keskuskauppakamari korostaa ”riittävän kilpailun” olevan tärkeää, koska kilpailun ajatellaan johtavan laadukkaaseen tarjontaan markkinoilla.

- (23) Sijoitusmarkkina on enenevässä määrin yhteinen – näin ollen sääntelykehikon tulisi olla samanlainen ainakin Pohjoismaissa, erityisesti lausunnon rakenteen (kaksi erillistä lausuntoa) ja varmentajaan kohdistuvien mahdollisten sanktioiden osalta. (Tilintarkastuslautakunta)

Esimerkissä 23 hyödynnetään teoreettista rationaalisuutta, kun esitetään markkinoiden luonteen edellyttävän harmonisoitua sääntelyä. Tällöin sääntelyn perustan esitetään olevan vakiintuneet käytänteet, jotka pohjautuvat yhteisiin markkinoihin. Markkinoiden luonteen perusteella peräänkuulutetaan yhtenäistä sääntelyä niin raportoinnin tarkastuksen kuin rangaistusten kohdalla.

- (24) Moni suomalainen listayhtiö hankkii ESEF-tilinpäätöksensä digitaaliselle muodolle varmennuksen tilintarkastajalta vapaaehtoisesti. (Suomen Tilintarkastajat ry)

Esimerkissä 24 Suomen Tilintarkastajat ry hyödyntää normalisaatiota sanomalla monen suomalaisen listayhtiön käyttävän digitaalista muotoa tilinpäätöksillensä nyt jo vapaaehtoisesti. Tällä tavalla esimerkissä luodaan vaikutelmaa vakiintuneesta käytännöstä, jonka tavoin moni yritys jo nyt toimii vapaaehtoisesti.

- (25) Jos lainsäädännön lähtökohdaksi asetetaan tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen suorittama kestävyysraportoinnin tarkastus, voidaan ratkaista monta lakiteknistä kysymystä, koska useita samoja säännöksiä voitaisiin soveltaa sekä tilintarkastukseen että kestävyysraportoinnin tarkastukseen. Tämä lainsäädäntövaihtoehto olisi linjassa myös TTL 1:1:n kanssa. (Patentti- ja rekisterihallitus)

Esimerkissä 25 tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen tekemän kestävyysraportoinnin tarkastamisen esitetään ratkaisevan "monta lakiteknistä kysymystä". Tässä hyödynnetään rationalisointia, kun lausunnossa nojataan käytännön ja tehokkuuden perusteisiin, mikä vetoaa loogiseen ajatteluun ja korostaa ehdotuksen järkevyyttä lainsäädäntökontekstissa. Esimerkissä viitataan voimassa olevaan tilintarkastuslakiin, jonka mukaista lainsäädäntöä lausunnossa kannatetaan. Tällä viittauksella ehdotettu lainsäädäntövaihtoehto sidotaan jo olemassa olevaan lainsäädännölliseen auktoriteettiin, mikä lisää sen uskottavuutta ja antaa sille lainvoimaisen perusteen.

- (26) Onko tilintarkastajilla/tilintarkastusyhteisöillä tässä tapauksessa edes se paras osaaminen vastuullisraportoinnin varmennuksesta vai tulisiko tätä

asiaa arvioida uudelleen. Vastuullisuusraportointi ei ole verrattavissa tilinpäätösraportointiin... (Keskuskauppakamari)

Esimerkissä 26 Keskuskauppakamari kyseenalaistaa onko tilintarkastajilla paras mahdollinen asiantuntemus vastuullisuusraportoinnin varmentamiseksi. Tässä rationalisoinnilla tuodaan esiin käytännön huolia, kuten soveltuvan osaamisen puute vastuullisuusraportoinnin kontekstissa verrattuna muihin mahdollisiin varmentajiin. Lausunnossa nostetaan esille ajatus, että päätös tilintarkastajien käytöstä saattaa vaatia uudelleenarviointia optimaalisen tuloksen saavuttamiseksi.

5.1.3 Digitaalisuus

Hallituksen esityksessä yksi keskeinen muutos oli digitaalisen tilinpäätöksen toimittaminen. Tähän sidosryhmät ottivat monipuolisesti kantaa erityisesti rationalisoinnin kautta, sillä digitaalisen tilinpäätöksen toimittaminen vaikuttaa merkittävästi yritysten arkisiin toimintoihin.

- (27) Taloushallintoliiton näkemyksen mukaan velvoite digitaalisen tilinpäätöksen tulee ulottaa kaikkiin yrityksiin, kun keskisuurten yritysten ilmoitusprosessi on hiottu toimivaksi. (Suomen Taloushallintoliitto ry)

Esimerkissä 27 ehdotetaan, että keskisuurten yritysten prosessien on ensin oltava toimivia ennen laajentamista kaikkiin yrityksiin. Tämä on rationaalista legitimoitua. Taloushallinnon mukaan ensin tulee varmistaa menettelyn tehokkuus ja sujuvuus keskisuurissa yrityksissä, mikä luo järkipäisen pohjan veloitteen laajentamiselle muihin yrityksiin. Tämä strategia perustuu tehokkuuteen ja hallittuun siirtymään, mikä tekee ehdotuksesta loogisesti perustellun. Samalla Taloushallintoliitto pyritään esittämään auktoriteettina sen asiantuntijaorganisaation luonteen myötä.

- (28) Moni suomalainen listayhtiö hankkii ESEF-tilinpäätöksensä digitaaliselle muodolle varmuuden tilintarkastajalta vapaaehtoisesti. (Suomen Tilintarkastajat ry)

- (29) Hallituksen esitysluonnos ei sisällä lainkaan digitaalista tilinpäätöstä koskevaa kansainvälistä vertailua. Monissa maissa on kuitenkin jo joko säädetty velvollisuudesta toimittaa tilinpäätös digitaalisesti tai tätä velvollisuutta valmistellaan. Esimerkiksi Ruotsissa... (Yrityksen digitalous -hanke)

Normalisaatiossa viitataan esimerkiksi käytäntöihin, jotka ovat jo käytössä. Esimerkeissä 28 ja 29 viitataan olemassa oleviin käytäntöihin muissa maissa tai Suomessa. Näin esitetään käytännön olevan normaalia ja yleistä. Esimerkissä 29 otetaan kantaa hallituksen esityksestä puuttuvaan kansainväliseen vertailuun digitaaliseen tilinpäätökseen liittyen. Viittaamalla kansainvälisyyteen luodaan laajempaa käsitystä digitaalisten tilinpäätösten olevan ulkomailla yleisesti hyväksytyjä ja alan normi.

- (30) FA:n mukaan niillekin (suuryrityksille) on annettava mahdollisuus digitaalisuuden käyttöönoton vaiheittaisuuteen, siten, että voitaisiin aluksi keskittyä CSRD:stä tulevan kestävyysraportointiin liittyvän sääntelyn läpivientiin HE-luonnokseen sisällytetyn kansallisen digitaalisuuslaajennuksen sijasta. (Finanssiala ry)

Esimerkissä 30 otetaan kantaa käyttöönottoon liittyen suuryrityksien tilanteeseen. Finanssiala toivoo porrasteisuuteen suurten yritysten kestävyysraportointien digitaalisuuteen. Tässä suuryrityksellä tarkoitetaan yrityksiä, jotka ovat olleet kestävyysraportointia edeltävän NFI-direktiivin piirissä ja täten raportoineet jo ei-taloudellisista tiedoistaan.

- (31) Yhteiskunta hyötyy digitilinpäätöksestä kuitenkin laajasti vasta siinä vaiheessa, kun tilinpäätösaineisto on valtaosaltaan digitaalisessa eli rakenteisessa muodossa. (Patentti- ja rekisterihallitus)

Esimerkissä 31 hyödynnetään rationaalisuutta, sillä vaiheittainen siirtyminen nähdään järkevänä ja hallittuna tapana ottaa uudet vaatimukset haltuun. Lausunnossa myös epäsuorasti viitataan epätasa-arvoiseen asemaan, kun suuryritykset ovat tässä tilanteessa eri asemassa muihin toimijoihin nähden. Näin nojataan osittain moraaliseen arviointiin. Moraalinen arviointi ilmenee PRH:n pyrkimyksessä edistää digitaalisten tilinpäätösten käyttöä kansalaisten ja yhteiskunnan hyödyksi. PRH korostaa, että kaikille saatavilla oleva

digitaalinen data hyödyttäisi laajasti kaikkia sidosryhmiä. PRH esittää eettisen näkemyksen, joka korostaa laajamittaisen digitalisaation yhteiskunnallista hyötyä ja näin oikeuttaa digitilinpäätösten laajentamista.

- (32) Pakko eli lakiin perustuva velvoite on PRH:n käsityksen mukaan paras ja ensisijainen keino edistää digitilinpäätösten käyttöä Suomessa. (Patentti- ja rekisterihallitus)

Yhdeksi digitalisaatioon liittyväksi haasteeksi PRH esittelee puutteen ohjelmistomarkkinoilla (esimerkki 32). PRH esittää, että on vain yksi ohjelmisto, jonka avulla yritykset voivat toimittaa digitaalisen tilinpäätöksen PRH:lle. Tämä haaste heikentää yritysten mahdollisuuksia digitaalisen tilinpäätöksen tekemiseen. Esimerkissä esitetään järkiperusteinen näkemys siitä, että lakiin perustuva velvoite on "paras ja ensisijainen keino" edistää digitaalisen tilinpäätösten laajempaa käyttöä. Tässä on taustalla ajatus siitä, että lain myötä ohjelmistomarkkinoille tulisi enemmän tarjontaa, kun kysynnän määrä nousisi.

5.1.4 Rikosoikeudelliset seuraamukset

Yksi merkittävä teema, joka erottui lausunnoista, oli rikosoikeudelliset seuraamukset virheellisistä tiedoista raporteissa. Lausuvilla tahoilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, miten virheellisistä tiedoista tulisi raportoida, mikä vaikutti myös käytettyihin legitimaatiostrategioihin. Strategioita käytettiin monipuolisesti ja usein yhdisteltiin eri strategioita yhteen.

- (33) Kestävyystietojen osalta tulisi ensi vaiheessa valita lainsäädännössä hallinnolliset seuraamukset. Tämä jo siitäkin syystä, että yrityksien tulkinnat ja näkemykset uuden, massiivisen lainsäädännön astuessa voimaan voivat erota hieman toisistaan ja tämä oikeudellinen epävarmuus ei saisi johtaa aiheettomiin ja liian ankariin seuraamuksiin yrityksille väärin valitun seuraamustason vuoksi. (Elinkeinoelämän keskusliitto EK).

Esimerkissä 33 Elinkeinoelämän keskusliitto tuo esille rikosoikeudellisten seuraamusten mahdollisia vaikutuksia narratiivisella tavalla. Narratiivisuus tulee esiin kuvitteellisen tapahtumaketjun myötä. Tapahtumaketjussa lainsäädännön voimaantumisen jälkeen yritysten eriävät tulkinnat aiheuttavat oikeudellista epävarmuutta, josta lopulta voi seurata kohtuuttomia seurauksia. Lausunnossa hyödynnetään sekä moraalista arviointia että rationalisointia. Narratiivissa vedotaan moraalisiin arvoihin korostamalla, että aiheettomat tai liian ankarat seuraamukset olisivat väärin. Toisaalta narratiivin vakuuttavuus nojaa osittain rationaalisiin argumentteihin. Oikeudellisen epävarmuuden esittäminen todennäköisenä seurauksena sille, että yritykset ovat uuden ja monimutkaisen lainsäädännön piirissä, tarjoaa loogisen perustelun narratiiville.

- (34) ... yritysten tulkinnat ja näkemykset uuden, massiivisen lainsäädännön astuessa voimaan voivat erota hieman toisistaan ja tämä oikeudellinen epävarmuus ei saisi johtaa aiheettomiin ja liian ankariin seuraamuksiin yrityksille väärin valitun seuraamustason vuoksi. (Elinkeinoelämän keskusliitto EK)

Teoreettista rationalisointia käytetään esimerkissä 34, jossa kyseenalaistetaan HE-luonnoksessa esitettyjä rikosoikeudellisia seuraamuksia vetoamalla käytännön seurauksiin ja tavoitteisiin. Esimerkissä yhdistyy myös moraalista arviointia, kun korostetaan oikeudenmukaisuutta rangaistusten kohdalla. Esimerkissä viitataan teoreettiseen totuuteen vetoamalla eri toimijoiden näkemuseroihin monimutkaisesta lainsäädännöstä. Näkemuserot esitetään tosiasiana, joka johtuu lainsäädännön monimutkaisesta luonteesta.

- (35) Kestävyysraportointiin on usein liitetty syytöksiä mm. viherpesusta (ks. esim. Khan ja muut 2021, Onkila ja muut 2014), minkä vuoksi harhaanjohtavaa raportointia on syytä sanktioida. (Suomen Luontopaneeli).

Esimerkissä 35 Luontopaneeli vahvistaa argumenttiaan rikosoikeudellisten seuraamusten merkityksestä ja korostaa omaa uskottavuuttaan osoittamalla tieteellisten lähteiden avulla, ettei viherpesussa ole kyse vain yksittäisen sidosryhmän mielipide vaan tieteelli-

sesti todettu ilmiö. Luontopaneelin lausunto sisältää myös rationalisointia, kun harhaanjohtavan raportoinnin sanktiointia perustellaan loogisesti viherpesun mahdollisuudella kestävyysraportoinnissa. Tällä pyritään estämään viherpesua ja varmistamaan, että raportit ovat luotettavia ja totuudenmukaisia. Näiden strategioiden yhdistäminen luo kokonaisuuden, jossa korostetaan sekä tieteellistä auktoriteettia että loogista syy-seuraussuhdetta perustellessa sanktioinnin tarpeellisuutta.

- (36) Teknologiateollisuus ry katsoo kuten muun muassa Elinkeinoelämän keskusliitto, että tilinpäätös ja kestävyysraportti ovat varsin erityyppisiä dokumentteja yrityksen toiminnan kannalta ja että tilinpäätöksen laiminlyöntiin tai virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen tulee tästä syystä olla vahvemmin sanktioitu kuin muut tiedot. (Teknologiateollisuus ry)

Esimerkissä 36 teknologiateollisuus hyödyntää teoreettista rationalisointia viittaamalla dokumenttien erilaisuuden olevan perusteena siihen, miksi kestävyysraportointiin liittyviin virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen antamisesta ei tule saada vahvempaa rangaistusta kuin tilinpäätökseen liittyen. Samalla viitataan Elinkeinoelämään auktoriteettina sekä osittain hyödynnetään normalisaatiota, kun osoitetaan viittauksella, että muutkin jakavat teknologiateollisuuden näkökulman.

5.2 Lausujan oma asema

Sidosryhmät tuovat esille omaa asiantuntijuuttaan lausunnoissa, osittain hyödyntäen omaa rooliaan vastuullisena toimijana. Tässä luvussa nämä kaksi teemaa on jaettu erilleen. Lausujien oman aseman rakentuminen ei ole irrallaan muusta legitimaatiosta, mutta selkeyden vuoksi tässä alaluvussa on keskitytty lausujan omaan asemaan.

5.2.1 Asiantuntijuus

Osa lausuvista tahoista toi esille omaa asiantuntijuuttaan korostamalla omaa asiantuntijuuttaan raportointiin tai direktiivin vaikutuksiin liittyen. Näin he luovat itsestään auktoriteetteja, joilla on arvokasta tietoa lainsäätäjille.

- (37) Olemme sitoutuneet auttamaan asiakkaitamme täyttämään CSRD-vaatimukset ja pyrimme aktiivisesti laajentamaan omia raportointi- ja kestävän kehityksen ratkaisujamme tähän tarkoitukseen. (Microsoft)

Microsoft korostaa asiantuntemustaan kestävyysraportoinnissa ja esittää itsensä tahona, joka pystyy auttamaan muita yrityksiä vaatimusten täyttämässä (esimerkki 37). He korostavat sitoutumistaan direktiivin tuomiin vaatimuksiin sekä ovat valmiita auttamaan muita sekä kehittämään omaa toimintaansa tähän liittyen.

- (38) Jaamme mielellämme saamaamme tietoa sääntelyhankkeista. (Suomen Tilintarkastajat ry)

Esimerkissä 38 lausuva taho positioi itsensä tietävänä tahona, viitaten saavansa tietoa hankkeista, jotka lausunnon lukijaa kiinnostaisi.

- (39) Valio raportoi GRI mukaisesti ja on jo alkanut valmistautua tulevan raportointidirektiivin mukaiseen raportointiin. (Valio Oy)

Esimerkissä 39 Valio hyödyntää rationalisointia, kun kerrotaan, että Valio ei ainoastaan noudata nykyisiä standardeja, vaan myös ennakoii ja valmistautuu tuleviin vaatimuksiin.

- (40) Teknologiateollisuus ry pitää tärkeänä sitä, että yritysten kestävyysraportointi perustuu tieteelliselle tutkimukselle sekä vertailtavalle ja yhdenmukaiselle tiedolle. (Teknologiateollisuus ry)

Teknologiateollisuus hyödyntää moraalista arviointia ja auktorisointia, kun korostaa pitävänsä tieteellisesti tutkittua kestävyysraportointia tärkeänä (esimerkki 40). Moraalista

arviointia on yhdistyksen omien arvojen korostaminen samalla kun viitataan tieteelliseen tutkimukseen auktoriteettina.

- (41) Finanssivalvonta on rekisteröinyt pörssin ylläpitämän Nasdaq First North Growth Market Finland -markkinapaikan pk-yritysten kasvumarkkinaksi Suomessa. (Nasdaq Helsinki Oy)

Esimerkissä 41 vedotaan Finanssivalvonnan auktoriteettiin, joka on vahvistanut Nasdaqin omaavan markkinapaikan merkittäväksi pk-yritysten kannalta. Näin viranomaisrekisteröity asema vakiinnuttaa lausuvan tahon asiantuntemusta. Näin Nasdaq positioi itsensä merkittävänä pk-yritysten edunvalvojana ja asiantuntevana organisaationa.

- (42) XBRL Suomi yhdessä jäsenistönsä kanssa on edistänyt sähköisen talousraportoinnin käyttöönottoa jo kymmenen vuoden ajan ja on ollut hienoa seurata Suomen edistymistä digitalisaation saralla. (XBRL Suomi)

Esimerkissä 42 XBRL Suomi hyödyntää moraalista arviointia korostamalla pitkäaikaista sitoutumista ja edistysaskelia digitalisaatiossa, jotka esitetään positiivisena ja toivottavana kehityksenä. Tällainen kielenkäyttö valjastaa moraalisia ja eettisiä arvostelmia, esittämällä sähköiseen raportointiin siirtymisen osana viisas ja ympäristövastuullinen valinta. Se luo moraalisesti hyväksyttävän lähtökohdan XBRL Suomen näkemyksille.

5.2.2 Vastuullinen toimijuus

Sidosryhmät tuovat lausunnoissa esille omia vastuullisuustoimiaan, joiden avulla rakentuu kuvaa heistä vastuullisina toimijoina ja sen myötä asiantuntijoita vastuullisessa liiketoiminnassa ja vastuullisuusraportoinnissa. Vastuullisuuden toimijuuden esille tuominen on sidosryhmille keskeinen tapa tuoda esille omaa asiantuntijuuttaan. Näin lausuvat tahot oikeuttavat toimintaansa sekä pyrkivät näyttäytymään asiantuntevina tahoina erityisesti vastuullisuuden kentällä. Vastuullista toimijuutta tuotiin esille erityisesti yritysten arvojen ja niiden toteuttamisen kautta tulleiden kokemusten kautta.

- (43) Microsoft on asettanut tieteeseen perustuvan päästövähennystavoitteen, jonka SBTi on todentanut, ja se on julkistanut tietoja hiilidioksidipäästöistään sekä energiaan ja ilmastoon liittyvistä toimistaan lähes kahden vuosikymmenen ajan Carbon Disclosure Projectin (nykyisin CDP) kautta. (Microsoft)

Esimerkissä 43 Microsoft vetoaa lausunnossaan omaa asemaansa vastuullisena toimijana. He viittaavat kansainväliseen vastuullisuusorganisaatioon SBTi:n auktoriteettiin. Samalla auktorisointia hyödynnetään viittaamalla auktoriteetin vahvistavan päästövähennystavoitteen perustuvan tieteeseen. Myös narratiivisia piirteitä voi havaita lausunnossa, kun viitataan vuosikymmenien aikana tehtyihin toimiin.

- (44) Suomalaiset ovat valinneet Valion 9 kertaa Suomen vastuullisimmaksi brändiksi ja laaja-alaisella, koko maidon arvoketjun kattavalla vastuullisuusraportoinnilla on yrityksessä pitkä perinne. (Valio Oy)

Valion moraalinen legitimitetti rakentuu korostamalla Valion merkittävää vastuullisuusmainetta sekä pitkäaikaista vastuullisuustyötä. Tämä moraalinen arviointi toimii pohjana myöhemmälle argumentaatiolle.

- (45) DNV on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. (DNV Business Assurance Finland Oy Ab)

DNV korostaa vastuullisuuttaan todetessaan olevansa sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (esimerkki 45). Tässä hyödynnetään moraalista arviointia, jossa korostetaan DNV:n arvoja. Näin rakentuu kuva eettisiin periaatteisiin sitoutuneesta organisaatiosta, joka pyrkii toimimaan YK:n laatimien tavoitteiden mukaisesti. Samalla tässä näkyy auktorisointia, kun vedotaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

5.3 Yhteenveto

Tämän analyysin myötä voidaan todeta, että sidosryhmät hyödynsivät viittä Vaaran ja muiden nimeämiä legitimaatiostrategioita monipuolisesti. Käsittelin tässä luvussa erikseen lainsäädännön legitimoointia ja lausuvien tahojen omaa legitimoointia, joten on huomautettava, että lausuvat tahot rakensivat legitimizeettiään koko lausunnoissaan eikä näitä kahta osaa voi varsinaisesti erottaa toisistaan. Kuitenkin koin merkitykselliseksi tutkimuskysymysten valossa tuoda esille, miten eri lausuvat tahot toivat omaa toimijuuttaan esille.

Lausunnot eivät varsinaisesti noudattaneet tiettyä kaavaa, vaikka niissä on havaittavissa paljon samankaltaisuuksia. Niiden pituuden vaihtelivat myös paljon. Lyhimmat lausunnot olivat kahden sivun mittaisia kun pisin, Patentti- ja rekisterihallituksen, lausunto oli yli 30-sivuinen. Pykälätasolla lausuneiden lausunnot olivat pidempiä, kun taas yleisesti esityksen suuntaa kommentoineet olivat kirjallisesti ilmaiseet laajemman näkemyksensä asiaan tiivimmin.

Ainestossa otettiin kantaa laajasti samoihin kohtiin hallituksen esityksessä. Nämä kohdat olivat pitkälti yksityiskohtaisia huomioita, mikä on yhteen Vesa ja Kantolan (2016) toteamuksen kanssa lausuntojen yleensä olevan enemmän yksityiskohtaisia. Useassa launnossa oli uudelleenkirjoitettuja pykäläiä. Näissä oli kyse pienistä selkeyttävistä muutoksista enimmäkseen liittyen hallituksen esityksessä käytettyihin termeihin.

Rationalisointia esiintyi eniten, mitä selittää lausuntojen tekstilaji, pykälätasolla annettujen ehdotuksissa määrä sekä direktiivin asema. Pykälien muotoiluun liittyvissä ehdotuksissa korostui direktiivin vaikutukset yritysten toimintaan ja sen sujuvuuteen. Tällöin vedottiin käytännöllisyyteen sekä tehokkuuteen ja selkeyteen sääntelyssä. Rationalisoinnin strategiat korostivat näin käytännöllisyyttä ja taloudellisia huolia. Useat lausuvat tahot esittävät, että kestävyysraportointivelvoitteet aiheuttaisivat merkittäviä lisäkustannuksia, mikä näyttäytyy loogisena ja taloudellisena huolena.

Rationalisoinnin yhteydessä ilmeni usein myös moraalista arviointia, mikä on huomattu aikaisemmassa tutkimuksessa. Vaara ja muut (2006) kuvaavat näiden kahden strategian olevan todella läheisiä eikä ole välttämättä perusteltua nähdä näitä kahta erillisinä strategioina. Moraalista arviointia esiintyessä vedottiin jaettuihin arvoihin, joita tässä kontekstissa olivat muun muassa oikeudenmukaisuus, vastuullisuus sekä eettisyys. Lisäksi vastuu yhteiskunnallisista asioista korostui.

Normalisaatiota esiintyi aineistossa, kun ilmaistiin jonkun asian olevan jo vakiintunut käytäntö. Vakiintuneita käytänteitä olivat esimerkiksi vapaaehtoinen raportointi, olla . Tämän strategian avulla argumentoitiin asioiden olevan tavallisia,

Laajemmin voi todeta, että kaikissa lausunnoissa normalisoidaan kestävyysraportointidirektiiviä. Direktiivi näkyy myös auktorisoinnin välineenä, mutta sen avulla yleisemmin ilmaistaan kestävyysraportoinnin sääntelyn olevan odotettu jatkumo muulle EU-lainsäädännölle sekä yleisti yritysvastuulle.

Narratiivisuutta, siten kun van Leuween (2007) sitä teoriassaan kuvaa, ei ollut juurikaan läsnä aineistossa. Van Leuweenin kuvaamia tarinoita, joissa ei tässä aineistossa ollut. Kerronnallisia elementtejä oli lausunnossa hyödynnetty, mutta enemmän retorisen keinon roolissa. Tähän vaikuttaa lausuntojen tekstityyppi, sillä narratiiviset elementit aineistossa olivat syy-seuraussuhteita.

Omaa toimijuuttaan sidosryhmät korostivat erityisesti mahdollisissa esityksissä lausunnon alussa. Asiantuntijuuden kohdalla lausunnoissa esiintyi niin rationalisointia kuin moraalista arviointia ja auktorisointia. Vastuullisuuteen liittyen toimijuutta tuotiin esille erityisesti moraalisen arvioinnin kautta. Huomionarvoista tässä on se, että osa lausuvista tahoista sisällytti lausuntojensa alkuun esittelytekstit heidän organisaatioistaan, mikä vahvisti heidän oman toimijuutensa legitimaatiota.

6 Päätäntö

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kestävyysraportoinnin kansalliseen voimaansaattamiseen annettuja sidosryhmälausuntoja. Lausuntoja oli yhteensä 38 kappaletta ja ne oli julkaistu 3.5.-8.5.2023. Tavoitteena oli tarkastella, miten sidosryhmät hyödyntävät legitimaatiostrategioita omissa lausunnoissaan hallituksen esitykseen kestävyysraportointidirektiivin kansallisessa voimaansaattamisessa.

Vaaran ja muiden (2006) teoreettinen viitekehys osoittautui toimivaksi menetelmäksi suomalaisessa lainvalmistelukontekstissa, mitä tukee Thorenin ja muiden (2025) havainnot viitekehysten käytöstä toisen yritysvastuun EU-direktiiviin vaikuttamisessa. Lainsäädännön legitimoinnin ja lausuvien tahojen oman legitimaation erottaminen osoittautui haastavaksi, mikä on luonnollista, sillä nämä kaksi ulottuvuutta kietoutuvat tiiviisti toisiinsa lausuntoteksteissä. Samalla tämä haastavuus korostaa diskurssianalyysin kokonaisvaltaista luonnetta ja sitä, että legitimaatiostrategiat toimivat usein samanaikaisesti ja limittäin.

Aineistossa esiintyi jossain määrin kaikkia Vaaran ja muiden (2006) laatiman viitekehysten mukaisia legitimaatiostrategioita. Rationaalisuuden yleisyys aineistossa ei ole yllättävää, sillä lausunnot pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekoon, mihin rationalisointi sopii hyvin.

Tämän työn aihe on yhteiskunnallisesti ajankohtainen, sillä niin yritysvastuun sääntelystä kuin sidosryhmien vaikuttamisesta lainsäädäntöön käydään aktiivista yhteiskunnallista keskustelua. Molempien aiheiden ytimessä on kysymys avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä, jotka ovat niin keskeisiä periaatteita suomalaisessa yhteiskunnassa kuin kestävyysraportoinnissa ja -direktiivin tavoitteissa. Siinä missä yritysvastuun sääntelyssä tavoitellaan avoimuutta yritysten vastuullisuustoimiin myös sidosryhmiltä ja lainsäätäjiltä odotetaan avointa ja läpinäkyvää toimintaa lainsäätämisen prosessilta. Jälkimmäiseen kytkeytyy myös avoimuusrekisterilaki (430/2023). Yritysvastuun sääntely on poliittisesti ajankohtainen aihe. Tämän tutkimuksen ajankohtaisuutta korostaa uusi Omnibus-paketti,

jonka osana kestävyysraportointidirektiivin voimaantuloa hellitettiin uuden komission toimesta (Euroopan komissio, 2025).

Legitimaatiostrategioiden tarkastelu kertoo, miten organisaatiot pyrkivät rakentamaan ja ylläpitämään luottamusta yhteiskunnassa. Tässä korostuu, miten yritykset pyrkivät oikeuttamaan toimintaansa sekä asemoida itseään merkittävänä sidosryhmänä. Kuten Vesa ja Kantola (2016, s. 71) toteavat, suuria järjestöjä kuullaan pieniä enemmän. Lisäksi erityisesti elinkeinoelämän järjestöillä ja ammattiliitolla on vahva asema lainvalmistelijoiden keskuudessa. Sidosryhmien tavoitteena on saada sidosryhmälle edullisia päätöksiä läpi päätöksenteossa (Hirvola 2021, s. 30). Samalla kuitenkin oikeutetaan niin sidosryhmän edustamaa organisaatioita kuin koko lainsäädäntöprosessia, jossa sidosryhmiä osallistetaan (Hirvola 2021, s. 92).

Lakitekniisten yksityiskohtien painottaminen lausunnoissa osoittaa, että säädösvalmisteluprosessissa arvostetaan syvällistä substanssiosaamista. Tämä liittyy lausuntojen rooliin vaikutuskeinona. Vesa ja Kantola (2016, s. 35) mainitsevat lausuntojen olevan usein yksityiskohtaisia, mitä virkamiehet myös arvostavat. Kääntöpuolena on, että lausuntovaiheessa suuriin linjoihin vaikuttaminen on jo tehty aikaisemmassa vaiheessa ei-virallisen vaikuttamisen kautta. Tässä myös korostuu erot suurien toimijoiden vaikutusvallalla, sillä heillä on enemmän resursseja vaikuttaa lainsäätäjiin (Vesa ja Kantola, 2016, s. 70).

Vastuullisuusraportointi on merkittävä osa vastuullisuusviestintää, ja usein yritysten vastuullisuusraportit pohjautuvat lainsäädännön vaikutuksiin, vaikka sidosryhmien odotuksilla on myös vaikutusta (ks. Knuutinen, 2014, s. 22; Mäkelä, 2021, s. 77). Mäkelä (2021, s. 83) korostaa vastuullisuusraportoinnin yhteiskunnallista merkitystä, mikä on tämän tutkimuksen kannalta merkityksellinen. Yritykset määrittelevät vastuullisuusraporteissa, sekä niiden ympärillä käytävässä keskustelussa, mitä kestävä kehitys on ja mikä yritysten

merkitys on sen suhteen. Tämän takia on tärkeä ymmärtää, miten lainsäädännössä määritellään vastuullisuusraporttien sisältöä – ja erityisesti miten tähän lainsäädäntöön on päädytty.

Tässä tutkimuksessa on pyritty esittämään tuore näkökulma legitimaatiostrategioihin lainsäädäntölausunnoissa. Tämä on muodostunut paitsi aineistosta nousevasta legitimaation moniulotteisesta rakentumisesta lainsäädännön että toimijoiden uskottavuutta rakentavana ilmiönä. Tutkimus on keskittynyt lausuntoihin yhden direktiivin kansallisessa voimaansaattamisessa, mikä on mahdollistanut sen syällisen tarkastelun. Toisaalta se heikentää tulosten yleistettävyyttä. On hyvä huomioda, että eri EU:n jäsenmaissa direktiivit otetaan kansalliseen lainsäädäntöön eri tavoilla, joten tämän tutkimuksen tulokset eivät ole välttämättä sellaisinaan sovellettavia muihin EU-maihin. Tämä tutkimus kuitenkin osaltaan lisää ymmärrystä suomalaisesta säädösvalmisteluista ja legitimaatiostrategioiden roolista sekä demokratian että EU-integraation merkityksellistäjänä.

Direktiivit luonteeltaan antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden valita, miten direktiivissä asetetut tavoitteet saavutetaan. Tämän kontekstin valossa voisi olla yhteiskunnallisesti huomionarvoista tarkastella, millaisia legitimitteettistrategioita muussa kuin direktiivistä lähtöisin olevasta lakialoitteesta esiintyy. Koska lausunnot koskevat direktiivin kansallista voimaansaattamista, on hyvä kiinnittää huomiota lausuntojen suhdetta direktiiviin. Lausunnoissa ei haastettu itse direktiiviä, vaan sitä enemmänkin hyödynnettiin auktoriteettinä tai sen pohjalta rakennettiin normalisaation strategiaa. Lisäksi jatkotutkimuksissa voisi pureutua syvemmin siihen, miten erilaiset sidosryhmät (yritykset, järjestöt, viranomaiset) hyödyntävät legitimaatiostrategioita lausunnoissa. Tämä voisi paljastaa mielenkiintoisia eroja siinä, miten erilaiset toimijat oikeuttavat toimintaansa.

Lähteet

- Anttiroiko, A.-V. (2004). Yhteiskuntavastuu ja sen määrittelyprosessi. Teoksessa R. Järvinen (Toim.), *Yhteiskuntavastuu: Näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen*. Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/68199>
- Avoimuusrekisterilaki (430/2023). Finlex. Noudettu 25.4.2025 osoitteesta <https://finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2023/430/ajantasa/2023-03-23/fin>
- Baden, D. (2013). Terminology Matters: A Critical Exploration of Corporate Social Responsibility Terms. *Journal of Business Ethics*, 116(3), 615–627. <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1498-9>
- Birkmann, M., Funke, J., Gulbin, J., Meyer, L.-M., Sauer, M., & Wegmann, L. (2024). CSRD - Burdening Regulation or Opportunity for CSR Communication? A Qualitative Study on the Influence of the Corporate Sustainability Reporting Directive on Large German Companies. Teoksessa A. Godulla, M. Ehrlinspiel, S. Gulich, V. Leißner, A. Müller, A. Rüth, & M. Sauer (Toim.), *Sound or Silence? Current Developments in Organizational Communication* (s. 10–41).
- Bruun, L., & Rydenfelt, H. (2023). Vastuullisuusviestinnän paineet ja haasteet. *Media & viestintä*, 46(1). <https://doi.org/10.23983/mv.128175>
- Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *The Academy of Management Review*, 4(4), 497–505. <https://doi.org/10.2307/257850>

- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39–48. [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G)
- Davies, P. A., Little, D., Green, M. D., Bee, J., & Pierce, A. J. (2023, tammikuuta 27). The EU Corporate Sustainability Reporting Directive—How Companies Need to Prepare. *Client Alert*. <https://www.lw.com/en/insights/2023/01/the-eu-corporate-sustainability-reporting-directive-how-companies-need-to-prepare>
- Direktiivi 2022/2464. *Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta.* <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>
- Eräranta, K., & Penttilä, V. (Toim.). (2021). *Vastuullinen viestintä* (1. painos). ProCom - Viestinnän ammattilaiset ry.
- Euroopan komissio. (n.d.). *EU-lainsäädännön täytäntöönpano*. Noudettu 8.1.2025, osoitteesta https://commission.europa.eu/law/application-eu-law/implementing-eu-law_fi
- Euroopan komissio. (COM(2001)264). Komission tiedonanto Kestävä kehitys Euroopassa paremman maailman vuoksi: Kestävää kehitystä koskeva Euroopan unionin strategia. Komission ehdotus Göteborgin Eurooppa-neuvostolle. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52001DC0264>

Euroopan komissio. (COM(2001)366). Vihreä kirja - yritysten sosiaalisen vastuun eurooppalaisten puitteiden edistämisestä. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52001DC0366>

Euroopan komissio. (COM(2006)136). Kasvua ja työllisyyttä edistävän kumppanuuden toteuttaminen: Euroopasta esikuva yritysten yhteiskuntavastuun alalla. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006DC0136>

Euroopan komissio. (COM(2009)665). Lissabonin sopimuksen voimaantulon vaikutukset käynnissä oleviin toimielinten päätöksentekomenettelyihin. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009DC0665>

Euroopan komissio. (COM(2011)681). Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0681>

Euroopan komissio. (COM(2016)739). Seuraavat toimet Euroopan kestävän tulevaisuuden varmistamiseksi. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0739>

Euroopan komissio. (COM(2019)640). Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Komission tiedonanto. Noudettu 15.5.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>

Euroopan komissio. (2013). *Valokeilassa Euroopan unionin politiikka: Näin Euroopan unioni toimii*. Euroopan unionin julkaisutoimisto.

Euroopan komissio. (2021). *Corporate Sustainability Reporting Directive proposal*. Euroopan komissio. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_1806

Euroopan komissio. (2025). *Komissio yksinkertaistaa kestävyyttä ja investointeja koskevia EU:n sääntöjä*. European Commission - European Commission. Noudettu osoitteesta https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_614

Euroopan parlamentti. (2025). *Yritysvastuu- ja kestävyysraportointilait: Mepit hyväksyvät lykkäämisen | Ajankohtaista | Euroopan parlamentti*. Noudettu 15.4.2025 osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/press-room/20250331IPR27557/yritysvastuu-ja-kestavyysraportointilait-mepit-hyvakisyivat-lykkaamisen>

Euroopan unionin direktiivi (2022/2462). EUR-Lex. Noudettu 18.9.2024 osoitteesta http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/2462/oj

Eurooppa-neuvosto. *Eurooppa-neuvoston jäsenet*. Noudettu 11.5.2025, osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/members/>

FIBS. (2021). *Yritysvastuu 2021 -tutkimus – Tiivistelmä, raportti, videot ja paljon muuta*. Noudettu 15.11.2024 osoitteesta <https://fibsry.fi/ajankohtaista/yritysvastuu-2021/>

- Halme, M., & Joutsenvirta, M. (2011). Yritysten vastuuviestintä. Teoksessa M. Jalas, J. Mäkinen, & M. Halme (Toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa* (s. 246–261). Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.
- Harmaala, M.-M., & Jallinoja, N. (2012). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta* (1. painos). Talentum Media.
- Hellström, E., & Parkkonen, P. (2022). *Vastuullisuuden tulevaisuus. Miten vastuullisuus kohtaa kestävyiden ja vaikuttavuuden?* Sitra. Noudettu 28.9.2024 osoitteesta https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2022/06/sitra_vastuullisuuden_tulevaisuus_fin_0822.pdf
- Hirvola, A., Mikkonen, S., Skippari, M., & Tiensuu, P. (2021, helmikuuta 16). *Kohti avoimempaa lobbausta: Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla*. Oikeusministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162855>
- Isokangas, A., & Vassinen, R. (2024). *Viherpesutalous: Näin markkinoit ja viestit vastuullisesti*. Helsinki: Alma Insights.
- Jokinen, A. (2019). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa S. Pietikäinen, A. Mäntynen, & E. Suoninen (Toim.), *Uusi kurssi kohti diskurssia* (s. 201–215). Vastapaino.
- Juutinen, S. (2016). *Strategisen yritysvastuun käsikirja* (1. painos). Talentum Pro.
- Keinänen, A. (2023, lokakuuta 17). Miten aktivoida sidosryhmät paremmin mukaan lainvalmisteluun – ovatko lausuntokierrokset vain teatteria? *MustRead*. Noudettu 12.2.2025 <https://www.mustread.fi/artikkelit/miten-aktivoida-sidosryhmat-paremminkin-mukaan-lainvalmisteluun-ovatko-lausuntokierrokset-vain-teatteria/>

- Knuutinen, R. (2014). *Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Helsingin Kamari Oy, Helsingin seudun kauppakamari.
- Koipijärvi, T., & Kuvaja, S. (2020). *Yritysvastuu 2.0: Johtamisen uusi normaali* (2., uudistettu painos). Kauppakamari.
- KOVA ry. (.). JÄSENET. KOVA ry. Noudettu 2.5.2025, osoitteesta <https://www.kovary.fi/jasenet/>
- Kuisma, M., & Temmes, A. (2011). Yritysten vastuuraportointi. Teoksessa M. Jalas, J. Mäkinen, & M. Halme (Toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa* (s. 261–277). Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kurittu, K. (2018). *Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja*. Alma.
- Liappis, H., Pentikäinen, M., & Vanhala, A. (2019). *Menesty yritysvastuulla: Käsikirja kokonaisuuteen*. Edita Publishing Oy.
- Marklund, K. (2015). From Promise to Compromise: Nordic Openness in a World of Global Transparency. Teoksessa N. Götz & K. Marklund (Toim.), *The Paradox of Openness: Transparency and Participation in Nordic Cultures of Consensus* (Vsk. 126, s. 237–261). Boston: Brill.
- Michelon, G., Pilonato, S., & Ricceri, F. (2015). CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, 59–78. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.10.003>
- Mäkelä, H. (2021). Vastuullisuusraportoinnin monet roolit. Teoksessa K. Eräranta & V. Penttilä (Toim.), *Vastuullinen viestintä* (s. 13–27). ProCom - Viestinnän ammattilaiset ry. <https://doi.org/10.31885/2021.00001>

- Niskala, M., Pajunen, T., Tarna-Mani, K. (2013). *Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. KHT-Media.
- Oikeusministeriö. (.). *Sujuvampaa lainsäädäntöä: Lainvalmistelun prosessiopas*.
Noudettu 10.5.2025, osoitteesta <https://lainvalmistelu.finlex.fi/>
- Pearse, G. (2012). *Greenwash: Big Brands and Carbon Scams*. Melbourne: Black Inc.
- Porttikivi, M. (2016). *Organisaatioiden diskursiivinen legitimaatio kiistelevässä verkkojulkisuudessa*. Aalto University. <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/20129>
- Pälli, P., & Turunen, J. (2011). Vastuutekstien monet merkitykset. Teoksessa M. Jalas, J. Mäkinen, & M. Halme (Toim.), *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa* (s. 283–299). Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.
- Rasmussen, A., & Reher, S. (2023). (Inequality in) Interest Group Involvement and the Legitimacy of Policy Making. *British Journal of Political Science*, 53(1), 45–64.
<https://doi.org/10.1017/S0007123422000242>
- Reyes, A. (2011). Strategies of legitimization in political discourse: From words to actions. *Discourse & Society*, 22(6), 781–807.
<https://doi.org/10.1177/0957926511419927>
- Romolini, A., Fissi, S., & Gori, E. (2014). Scoring CSR Reporting in Listed Companies—Evidence from Italian Best Practices. *Corporate Social-Responsibility and Environmental Management*, 21(2), 65–81. <https://doi.org/10.1002/csr.1299>
- Satuli, H. (2023). EU-perusteos . Ulkoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-751-8>

- Scholtens, B., & Sievanen, R. (2013). Drivers of Socially Responsible Investing: A Case Study of Four Nordic Countries. *Journal of Business Ethics*, 115(3), 605–616. <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1410-7>
- Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management. The Academy of Management Review*, 20(3), 571.
- Suoninen, E. (2016). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, & E. Suoninen (Toim.), *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* (s. 186–200). Vastapaino.
- Thorens, M., Bernaz, N., & Hospes, O. (2025). Advocating for the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive Against the Odds: Strategies and Legitimation. *Journal of Common Market Studies*, 63(2), 606–623. <https://doi.org/10.1111/jcms.13623>
- Uusikylä, P., Keinänen, A., Vartiainen, N., Ervasti, K. T., Salminen, V., Kettinen, J., Lintinen, U., Köppä, L., & Lindström, E. (2023). *Kohti laadukasta lainvalmistelua: Lainvalmisteluprosessin laatuindikaattorit*. Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164678>
- Vaara, E., Tienari, J., & Laurila, J. (2006). Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring. *Organization Studies*, 27(6), 789–813. <https://doi.org/10.1177/0170840606061071>
- Valtioneuvosto. (2016). *Säädösvalmistelun kuulemisohje*. Säädösvalmistelun kuulemisopas. Noudettu 8.1.2025, osoitteesta <https://kuulemisopas.finlex.fi/ohje/kuulemisohje/>

- Van Leeuwen, T. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, 1(1), 91–112. <https://doi.org/10.1177/1750481307071986>
- Vesa, J. (2016). *Päätöksenteon avoimuus ja medioituminen Suomen konsensusdemokratiassa*. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Vesa, J., & Kantola, A. (2016, joulukuuta 12). *Kuka pääsee mukaan? Miten järjestöjen ääni kuuluu lakien valmistelussa*. Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79823>
- Viesti ry. (2022). *Viestinnän trendit 2022*. Viesti ry. Noudettu 4.11.2024 osoitteesta <https://www.viesti.fi/viestinnan-trendit-2022/>
- Viljanen, J., & Nieminen, K. (2023). Perus- ja ihmisoikeuksien vaikutukset lainvalmisteluun. Teoksessa N. Mäntylä, J. Viljanen, L. Perttola, & J. Airaksinen (Toim.), *Tieto, valta ja vaikuttaminen oikeusvaltiossa* (s. 55–69). Gaudeamus.
- Waddock, S., & Googins, B. K. (2011). The Paradoxes of Communicating Corporate Social Responsibility. Teoksessa I. Øyvind, J. L. Bartlett, & May, Steve (Toim.), *The Handbook of Communication and Corporate Social Responsibility*.
- XBRL Suomi. (.). *Tietoa meistä | XBRL*. Noudettu 2.5.2025, osoitteesta <https://fi.xbrl.org/tietoa-meista/>
- Yhdistyneet kansakunnat. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs*. Noudettu 13.11.2024 osoitteesta <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Liitteet

Liite 1. Taulukko lausuvista tahoista

Lausuva taho	Lausunnon päivämäärä	Sivumäärä
DNV Business Assurance Finland Oy Ab	3.5.2023	6
<i>Finnwatch ry</i>	4.5.2023	3
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry	4.5.2023	2
<i>Patentti- ja rekisterihallitus</i>	5.5.2023	38
<i>Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö</i>	5.5.2023	2
Valio Oy	5.5.2023	5
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	5.5.2023	3
Yrityksen digitalous -hanke	5.5.2023	3
Itä-Suomen yliopisto, kauppatieteiden laitos	7.5.2023	3
<i>Ammattitilintarkastajat – Yrkesrevisorer r.y.</i>	8.5.2023	5
<i>Directors' Institute Finland - Hallitusammattilaiset ry</i>	8.5.2023	5
<i>Elinkeinoelämän keskusliitto EK</i>	8.5.2023	5
Elintarviketeollisuusliitto ry	8.5.2023	2
<i>Finanssiala ry</i>	8.5.2023	9
Hanken Svenska handelshögskolan	8.5.2023	6
Jukka Mähönen	8.5.2023	1
<i>Kauppan liitto ry</i>	8.5.2023	5
<i>Keskuskauppakamari</i>	8.5.2023	6
Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry	8.5.2023	4
Metsäteollisuus ry	8.5.2023	3
Microsoft	8.5.2023	3
Mikro- ja yksityisyritykset ry	8.5.2023	2
<i>Nasdaq Helsinki Oy</i>	8.5.2023	2
<i>Osuustoimintakeskus Pellervo ry</i>	8.5.2023	5
Pörssisäätiö	8.5.2023	3

Lausuva taho	Lausunnon päivämäärä	Sivumäärä
<i>Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry</i>	8.5.2023	3
Suomen Luontopaneeli	8.5.2023	4
Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK / S-ryhmä	8.5.2023	3
<i>Suomen Taloushallintoliitto ry</i>	8.5.2023	5
<i>Suomen Tilintarkastajat ry</i>	8.5.2023	22
<i>Suomen yrittäjät ry</i>	8.5.2023	2
<i>Teknoliateollisuus ry</i>	8.5.2023	5
<i>Tilastokeskus</i>	8.5.2023	3
<i>Tilintarkastuslautakunta</i>	8.5.2023	3
Työllisyysrahasto	8.5.2023	3
<i>Verohallinto</i>	8.5.2023	4
XBRL Suomi	8.5.2023	7
Ympäristöministeriö	8.5.2023	5

Liite 2. Lausuvat tahot jaoteltuna tyypeittäin

Organisaatiotyyppi	Kuvailu	Lausuvat tahot
Elinkeinoelämän järjestöt	Yritysten tai yksityisten elinkeinonharjoittajien etujärjestöjä	Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Elintarvike- teollisuusliitto ry, Finanssiala ry, Kaupan liitto ry, Keskuskauppakamari, Metsäteollisuus ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Teknoliateollisuus ry, Osuustoimintakeskus Pellervo ry, Suomen yrittäjät ry, Mikro- ja yksinyrittäjät ry, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry
Julkishallinnon edustajat	Viranomaisia tai instituutioita	Patentti- ja rekisterihallitus, Sosiaali- ja terveysministeriö, Verohallinto, Ympäristöministeriö, Tilintarkastuslautakunta, Tilastokeskus, Työllisyysrahasto

Organisaatiotyyppi	Kuvailu	Lausuvat tahot
Yritykset	Kaupparekisteriin rekisteröityjä yrityksiä	DNV Business Assurance Finland Oy Ab, Valio Oy, Microsoft, Nasdaq Helsinki Oy, Suomen Osuuskauppojen keskuskuunta SOK / S-ryhmä
Ammatilliset yhdistykset	Yhdistyksiä, jotka keskittyvät ammatilliseen kehitykseen tai ammatin arvostuksen parantamiseen	Ammattitilintarkastajat – Yrkesrevisorer r.y., Directors' Institute Finland - Hallitusammattilaiset ry, Suomen Taloushallintoliitto ry, Suomen Tilintarkastajat ry, XBRL Suomi
Yleiset kansalaisjärjestöt	Yhdistyksiä, joiden jäsenillä ei ole erityisiä intressejä	Finnwatch ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Luontopaneeli, Pörssisäätiö
Institutionaaliset järjestöt	Instituutioita edustavia toimijoita eli esimerkiksi kuntia tai laitoksia kuten oppi- tai kulttuurilaitoksia	Itä-Suomen yliopisto, kauppatieteiden laitos, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Hanken Svenska handelshögskolan
Muut	Tässä hanke ja yksityishenkilö	Yrityksen digitalous -hanke, Jukka Mähönen